

2001

2001

I Frastar Mateja: Metelkova stajl. Mladina, Ljubljana, 22.1.2001.

Brejc Irena: Po Benetkah pride Sao Paolo....Dnevnik, Ljubljana, 20.6.2001.

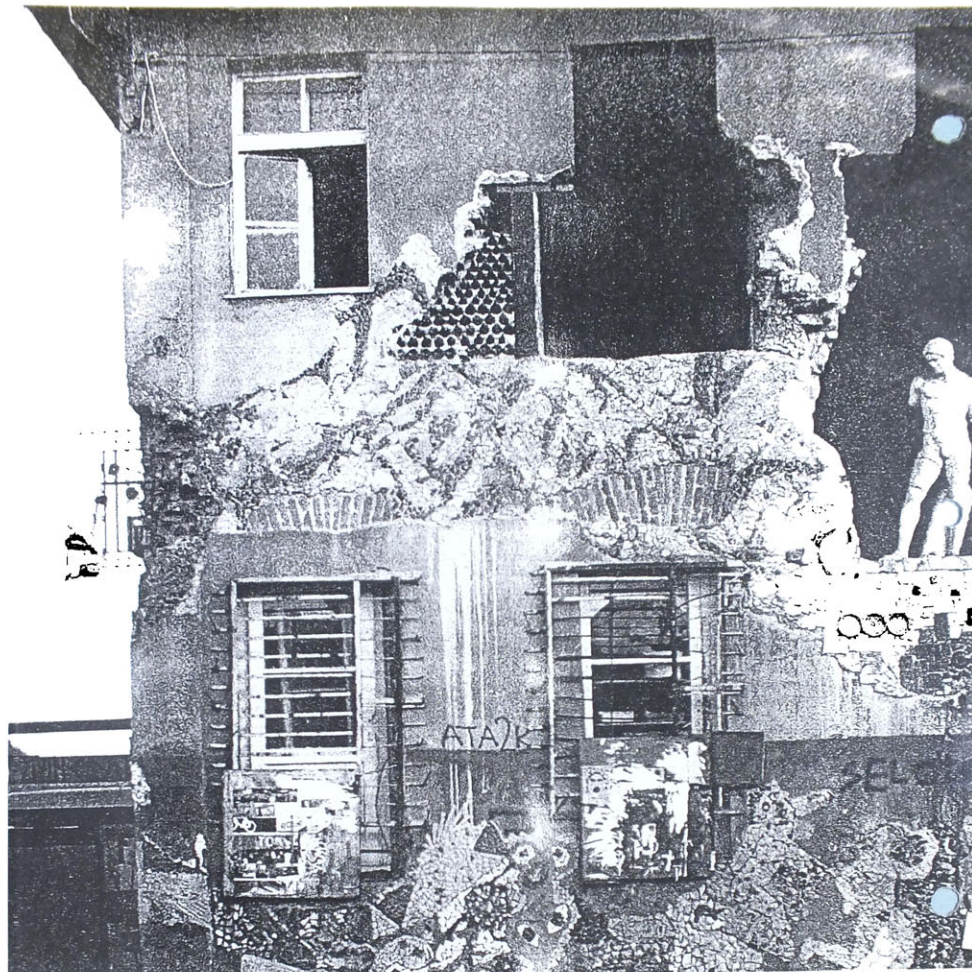
Aleksič Jure: Tovarna in ognjišče. Mladina, Ljubljana, 20.8.2001.

Tomc Gregor: Nočna mora ljubljanskih mestnih oblasti. Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 22.9.2001.

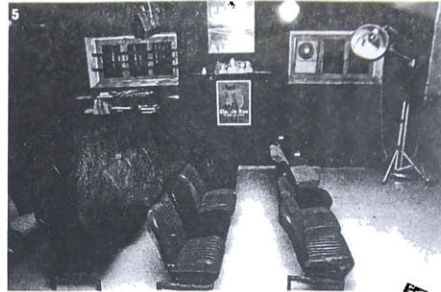
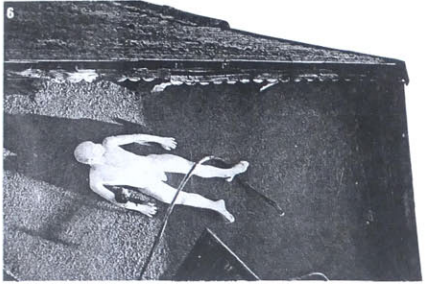
Zadnikar Miha: Strateška cirkularka. Mladina, Ljubljana, 24.9.2001.

Zadnikar Miha: Za najlepši geto na svetu. Glamur, Ljubljana, september / 2001.

Šutej Adamič Jelka: Metelkova v Sao Paolu. Delo, Ljubljana, 2001.

WEST ELKOVA ST

zapomniški, okostnjakarski, provan-
salski ... So sicer fini in fajn, natrpa-
ni s predmeti in perfekcionistični.
Fascinirani smo zaradi njihove po-
polnosti, ampak vseeno nas puščajo
hladne. Lepi so kot misice, puhli kot
... prevelike lubenice.

Metelkovo pa prepoznate po
pravem metelkovskem vonju. V ka-
terega koli izmed klubov, ateljejev
ali društvenih prostorov stopite,
vedno vas bo v nosnice dregnil enak
vonj: kombinacija ostre vlage in
meške plesni z rahlim dotikom smr-

sredstev," je razložila **Nataša Serec**
iz pisarne KUD-a Mreža. A prostori
vseeno nastajajo: "Ni tako, da bi
lahko na Metelkovi usak posegal v
prostor, kot bi hotel. Večjih prezidav
prav gotovo ne bi dovolili."

Korito v nastajanju

Zdaj je na Metelkovi petindvaj-
set ateljejev, devet klubov, pet le-
sno-kovinskih in ena avtomehanič-
na delavnica in dvanajst prostorov
različnih organizacij. Recimo, da so
ateljeji zasebni prostori, klubi javni.

"Če si življenje zorganiziraš tako, da si pobiralnik-nabi-
ralnik, se lahko zastoj najdejo čudovite reči."

tonosnega mraza in prevladujočo
cvetico zatohlosti. Po tem bosie de-
finitivno vedeli, da ste na Metelkovi.
Če vas ne prepriča vonj, vas bodo
prepričali prostori. S terminologijo
revij za notranji dizajn bi rekli, da so
čarobni, polni osebnosti in zanimi-
vih zgod, narejeni z občutkom in
neverjetno kreativnostjo. Vse to na-
staja mimo blaznih razvojnih načrt-
ov, saj ti tako ali tako ostajajo neu-
resničeni. "Zadnji razvojni načrt iz
leta 1995 je nobel, lahko bi nastal
priznan prostor ne samo za uporab-
nike Metelkove, ampak tudi za imi-
moidce, za vse, toda projekt kljub
finančni razlenitvi ni nikoli dobil

Kakšna je razlika? **Goran Medjugo-
rac** - Gogi, metelkovski veteran,
dražitelj, umetnik in mojster za vse,
je razložil: "Razlika med javnimi in
privatnimi prostori na Metelkovi je v
tem, da so javni malo bolj urejeni.
Pa v tem, da se vedno govori samo o
Gromkem, Menzi in morda Channe-
lu Zero, vse drugo pa kot da ne ob-
staja." Ima prav. Za Channel Zero
vsi vedo, da so ga notranje uredili,
porisali, Mizzart in stripcorovci.
Gogi ima svoj atelje v vogalu hiše
Pešakov. "Prej sem imel atelje v Šoli,
bil je večji, bila sta celo dva prostora.
V enem sem imel atelje, v drugem
sem živel. Saj tukaj mi je tudi všeč.

Ne vem, ali bom imel še kdaj tako
velik atelje." Večina opreme v nje-
govem ateljeju je s kosovnega odpada.
Recimo peč, miza za likanje, ki je
postala polička za barve, odštekan
stolčki, retro omanice: "V ateljeju se
packa in ne moreš imeti nove in
ureadne opreme. Ne moreš je, recimo,
kupiti v Ikea," se zasmeji. Iz elektro-
motorjev starega fotokopirca si bo
naredil ventilator. Prej je imel tudi
veliko rož, pa so mu prejšnjo zimo
zmrzile.

Gogi in Nataša sta tudi metel-
kovski del enega novejših projektov
tamkajšnjega klubskega življenja,
Menze pri koritu, idealnega poligo-
na za opazovanje, kako nastajajo
prostori Metelkove.

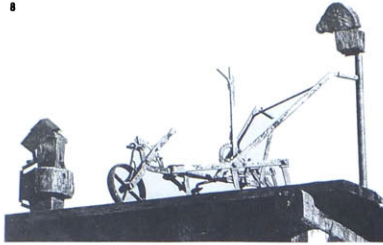
Prej je bil tam skej park, ki ga je
fural skejarski podmladek. Pa niso
plačevali elektrike, prostor so pušča-
li odpr. Kakorkoli, skejarje so povabi-
li na sestanek, niso prišli in izgubi-
li so prostor. KUD Mreža je k sodelo-
vanju povabil Društvo za zaščito
ateističnih čustev in začeli so pre-
navljati. Obnavljali so na horuk, od
avgusta do septembra. Menza je bila
definitivno eden najhitreje usposob-
ljenih prostorov na Metelkovi. Naj-
prej so reševali funkcionalne težave:
zazidali so okna, naredili obok, tam,
kjer je bila luknja od rušenja, z luk-
njo, ometali so zid, prebelili, oskubi-
li oranžne stare dunajske železne

stebre, postavili oder. "Pomagali so
nam kolegi iz Komna in Sežane, iz
prjateljjskih društev Šuz (Sport,
umetnost in zabava) in Udgo (Umet-
niško društvo godnih osem). To je
pomembno, ker naše društvo podpi-
ra sodelovanje s podobnimi društvi,"
je razložil Ivo Poderžaj, član Zoam-
bo Zoet Workstrao, učitelj anglešči-
ne in član Društva za zaščito ateistič-
nih čustev. Obnova je do sedaj stala
milijon tolarjev. Plus stroški, ki jih je
plačala mestna občina za napeljavno
vode.

Voda in groba zidarska dela so
bili dovolj, da so privedli otvoritve-
no žurko. "Na posladek prave nota-
nje opreme pa še čakamo," se je na-
smejela Nataša. Osnovni princip
opreme bo nedvomno reciklaža.
Kupovali so le nujne stvari - kable,
orodje. Društvo Onej iz Murske So-
bote, ki sedaj ustanavlja svoj art
center, jim je priskrbelo ploščice,
WC-školjke, pipe, ki so jih dobili za
obnovo svojih prostorov. "Školjke
bodo iz Zagreba, neglazirane, tako
da jih bomo lahko sami postikali.
Unikatni pisoarji," se je veselila Na-
taša. Prostore sanitarij si bo Menza
delila s Cajnico pri Mariči. Trdijo, da
je to precedenčno sodelovanje med
sosedji na Metelkovi.

Cajnica pri Mariči je eden naj-
starejših urejenih prostorov znotraj
Metke. Eks moto klub, in še vedno

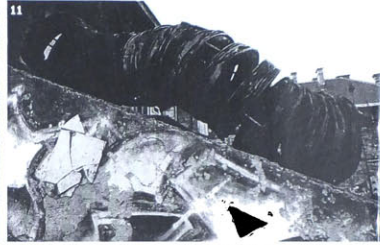
8

10

11

1. Zadržani David, zaščitnik Metelkove, obdan z mozaike keramike Lboje.
2. Stranišča so najpomembnejše pridobitve klubov na Metelkovi. Barvitost je njihova posebnost.
3. Čajnica pri Mančih na tleh stranih.
4. Karateča na Zaporu.
5. Reciklirani sedeži stoenke in fižolci v prostorih Teatra Gromki, v ozadju kirurška luč za 200 mark, najljubši predmet Andreja Moroviča.
6. Vandali so oskrnili polovico umetnine na Hangaru.
7. Stena obtečena v stare televizijske kolesne je zahtevala veliko potrpljenja in precej sredstev članov Teatra Gromki. Umetnina Damjana Kracina je v Gromkem neomejeno dolgo uskladiščena.
8. Zunanost se nenehno spreminja, umetniška svoboda je neomejena.
9. Arabški kotiček v klubu Tiffany predstavlja vse elemente geje klt. dizajna: svetleča disko kroglja, v kotu razpelo in praker, nad oknom Ujetlega tiča tožba.
10. Črv pri amfiteatru.
11. Črv pri amfiteatru.

se prostoru popularno reče pri motoristih. Odprti je vsak večer in vsako noč od srede do sobote. Mariča bi rada imela tudi dnevni prostor, pa ne more, ker ni bilo stranišča: "Ne morem ljudi, ki pridejo čez dan na kavo, poslati na stranišče v grmovje. Stranišča bo rešilo in problem. Ampak napisati, naj nam kdo odstopi rabljeni jacuzzi. Vedno sem si tu želela imeti jacuzzi, za zjutraj," poziva šefica.

Čajnico pri Mariči so začeli urejati tako, da so zazidali luknje v stenah. Tako kot pri večini prostorov. Sezidali so obokani šank, galerijo nad šankom, ki je milijena kot prostor za DJ-je. V zadnji sobi sta filiper in ročni nogomet. Najprej je bil prostor bel, porisan z grafiti. Pa se je, ravno ko so ga do konca uredili, zgodil požar. Zagorela je olina poč. "Sploh je nisimo mogli pogasiti. Varnostnik v zdravstvenem domu nam ni hotel dati gasilnega aparata. Vse je bilo črno, vse stene. Zato je sedaj tako temen, ker se ni dalo z nobeno drugo barvo prekriti." Res je temno. Svetli dodatki so le hardcorovski in metalski dodatki, razne luknje in emblemi. Edini princip oblikovanja pri urejanju Čajnice pri Mančih je bil "najdi in uprabi".

Teorija dizajna

Tako je tudi v Menzi. Zimska vi-

zija prostora je odvisna od grejila. "Nori bomo imeli rože in polti nam bodo zgradili galerijo s knjigarno. S tem bomo sicer izgubili malo zenovske praznine prostora ..." se je zamislil Ivo. Ja, Menza je v primerjavi s Čajnico res zenovsko prazna. Verjetno zato, ker še ne obstaja dovolj dolgo, da bi se nabralo dovolj dodatkov. Ko so jo začeli urejati, niso imeli koncepta. Ne, tega nima nihče na Metelkovi: "Če je stiljsko in nepiansko, to ne pomeni, da je mimo koncepta. Kar smo prisiljeni narediti, še vedno naredimo tako, da je lepo," Ivo filozofsko zapelje debato o notranji opremitvi. In še: "Ni pomemben postopek, ampak učinek." Če bi v prostorih Metelkove iskali blagovno znamko, bi bila brez dvoma najbolj razširjena najnovejša znamka notranje opreme, ki že slovi po vseh (trodnevskih) pohištvenih sejnih - Kosovko. Za njo stoji koncept reciklaže, kreativnosti, svobode, individualnosti, skratka vseh najpomembnejših vrednot novega tisočletja.

Oprema Menze pri koritu torej je stoli od vsepovsod, umetniški artefakti Boštjana Drinovca, predhodnica bugirbe s podstrešja, zemljevid Juge iz Ivove šole, luč iz kosovnega materiala, lčitovski stoli, v kratkem bodo dobili prave odrske zavesne, in to iz Gradca, imeli jih bodo za zvoč-

no izolacijo, oder bi morali dobiti dvorane Duše Počkaj Cankarjevci; doma, pa potem ni bilo nič, pa šli iz MKNZ-ja, pa vrata po meni ... in šank z zgodbo.

Bil je v neki gostilni v Gospič, tam je preživel Nevihtu, potem si ga poslali v obnovno k mizarju v Ljubljano, ker so vojaki tako draž natakariče, da so v šank vrezov, črtice. Zapuščen je bil na mizni skem dvorišču, dokler ga ni miza podaril metelkovcem. "Se sam ga pripeljal in prebarval z barvo, ki se si jo izbrala," se je pohvalila Nataša.

Potem pa šok - na mizi zagledam škatle iz Ikee. Skodelice in krožniki. Kaj? Tukaj delamo člane o tem, kako narediti dizajn iz ni potem pa najdemo dokaze o šopu: gu v Ikea? "Ne, glej, pri nas ni samo eno pravilo opremitajna prostora: naturalizirno in selekcijsko," je skoraj opravičeval Ivo. Ja, ja, ne meni, kaj pa Ikea! "Ne, no, to je: tašo en prijatelj zvelel, da sta skupaj in je tam kupila ... pa ne moreš imeti rabljenih metlic za stranišče," me je prepričeval Ivo. Ha, škodelite in krožnikov in teli obeknikov za posodo! "Ma saj nisi anarhisti, nič nimamo proti Ikea, ni nas sram kupovati v Ikea," se je odločno postavil po robu moji dvomom Ivo. Pa saj ne da bi vsilo brano, čeprav to, kar počne Ivo

z otroki v Indiji, je katastrofalno kapitalistično izkoriščanje. Gre samo za to, da so predmeti iz Ikee čisto drugačen svet. "Misiš en malomeščanski svet?" je spraveval Ivo. Ne bi rekli ravno malomeščanski. To je bolj trend. Recimo naše generacije, ki si prvič opremijo stanovanje ... "Ha, saj naša generacija postaja malomeščanska," me je končno prepričal Ivo.

Kakorkoli, medtem ko je Nataša listala po katalogu Ikee in vzdihovala nad prelestnostjo novih skodelic in prostora vobče, se je tudi Ivo spomnil, kako ga od časa do časa napade evforija in se raznežno smeji in med prereditvijo teži gostom: "Ej, a nimamo lepo!"

CK stoli

Medtem ko menzovci še neomejeno uživajo v dekoriranju prostora, Teater Gromki le občasno nadgrajuje svojo kreacijo. Andrej Morović je s kompanijo dobil prostor nekdanje garaže. Začeli so kot majhen teater, ki si je prigrabel ta prostor za vaje. Pa so ugotovili, da ga za vaje ne izkoriščajo dovolj, in so začeli pripravljati še prireditve. Sedaj je zadeva že tako vpeljana, da je Teater Gromki postal alternativno umetniško podjetje, ki sicer ne dela profita, se pa samovzdržuje.

Moro je imel izkušnjo z opremljanjem neobstoječih prostorov, ko si je del kruha v tujini služil z renoviranjem pisarn in stanovanj. Ok, danj, opiši izkušnjo. Kaj bi recimo rekli meni, če bi sedaj našla prostor, ki bi bil tako razsut, kot je bil Hangar, in bi ga hotela oživiti? "Čim manj kupuj. Takoj ko začneš kupovati, se to ne neha. Če si žuljenje zorganiziraš tako, da si pobiralnik nabiralnik, se lahko zastoj najdejo čudovite reči. Se pravi, prvi zakon je revizija. Drugi zakon je delanje po fazah. Ker če hočeš vse naenkrat, se ti lahko zmeša. Pa čim več ljudi bi

morala privleči k sodelovanju."

Na začetku ureditve prostorov so imeli jasno zamisel: "Hoteli smo javni prostor, v katerem bi se obiskovalci počutili kot doma. Naš cilj je ustvariti javno dnevno sobo. Več niti nočemo. Dnevnu sobo pa seveda mora imeti kvaliteten program." Pri dizajnu je veljala ustvarjalna anarhija. "Večji posegi se predebatirajo v prijateljskem ozračju, tisto, kar ostane, tiste besede, ki se ne pozabijo, to obvelja."

Nekaj let so vlagali v prostor tako, kot se šika - recimo okna, steklo za okna so dobili tako, da je Moro videl, kako v nekem bloku menjajo šipe, ker so počene, in jih je vzel, steklar pa jim je izrezal pravo velikost. Med prvimi kosi so bile police za knjige. Eden prvih velikih podvigov pa je bil oder, tega so ga našli od gradbenega podjetja. Mislim material, les in tramove, postavili so ga sami. Ripstol je bil eden prvih elementov noiranega dizajna prostorov Teatra Gromki. Tako rekoč avtohtoni predmet, najden na ozemlju vajošnice. Veliko potrebnega materiala, recimo stole, zavese, sesalnik, magnetofon, reflektorje, so dobili od državnega zbora, saj imajo tam vsako leto pospravljanje. So prišli kar s kombiji in odnesli vse, ne da bi razmišljali, kaj potrebujejo in kaj ne. Nekateri stoli imajo še vedno tiste male kovinske ploščice CK ZKS. Nekaj foteljev so letos dobili iz mestne hiše, kjer so tudi pospravljali. "Včasih smo vsi zbirali odpadni material." Avtomobilski stoli na konzolah so del festivala Živa književnost: "Vsako leto pride kakšna ursta več. Veliko med njimi je fičkov. Ti široki luksuzni so renaulti, pa Citroeni, pa stoenke. Tisto, kar je od voznega parka premogla socialistična Slovenija - avtomobili nižjega srednjega razreda." No, takrat je bil to edini razred.

1. Pra Bugi riba, najljena med staro šaro, sedaj krasi Menzo pri kotu.
2. Za posege v prostor na Metelkovi potrebujejo gradbenih dovoljenj. Na podstrešju nastajajo novi ateljeji in čebelnjak.

Največja naložba v prostor je peč. Če bi steli en sam predmet. Najdražje nasploh pa je bilo ozvočenje, ravno letos so ga skompletirali in so zelo zadovoljni.

Dizajnerska distinkcija prostorov Teatra Gromki je stena, obložena v krpe. Nekaj časa so sodelovali v televizijski oddaji Stafeta mladosti in enkrat, ko so imeli kostumsko vajo, so videli, da so v depojih vreče kostumov, in zdelo se jim je, da je to za smeti. "Čel moj kombi smo pripeljali, totalno nahaban s starimi televizijskimi kostumi." Naredili so več selekcij, najprej so izbrali kostume, uporabne za predstave, obdarovali so vse znanke, kolege in prijatelje, imeli so celo nekaj dražb, pa še vedno je v skladišču ostalo nemogoče veliko tekstila. In je padla zamisel - dajmo, tapcirajmo steno. Po končanem delu so ugotovili, da je to izjemno drag podvig - lepilo in lak za parket, s katerim je treba prelakirati nalepljene kose, sta huda investicija. Toda stena je dekonirana. Draga dekorirana stena, čeprav je na prvi pogled videti cenena. Vse skupaj zaokrožuje neonski napis DECORATION Damijan Kracina.

Moro bo moral kmalu zelo natančno ovrednotiti, koliko ur prostovoljnega dela je bilo vložnega v prostor, ko se bo moral z mestom pogajati za najemnino, in to delo v prostoru bi radi uveljavili pri prosti od najemnine. "Tu je pet let ... to je gotovo na tisoče ur ... recimo dva človeka pet let osem ur na dan." Vzame računalnik, svoj notesnik "Evo, 28.500 delovnih ur."

Če bi bil požar, kaj bi Moro odnesel iz Gromkega? Pa zvočniki ne veljajo! "Ne, najbolj vredna stvar je zame tista operacijska luč z začetku 20. stoletja, ki sem jo na boljšjaku kupil za 200 mark. Če bi ta plač zgor, bi bil nezmerno žalosten."

Eksterier

Nebrzdana ustvarjalnost je plusknila tudi v eksterier. Začelo se je z mozaiki in zazidanimi kipi. "So produkti zlatih dnevov Metelkove, ko nas je bilo tukaj kakšnih petinajst, ki smo se začeli bolj resno ukvarjati z zunanostjo. Naš cilj je, da je Metelkova oaza mira za vse meščane in meščanke. Dejansko v mestu ni po-

dobnega javnega prostora, ki bi bil zaščiteno pred lupinom, tako kot so prostori znotraj Metelkove. Moja vizija je, da sem družine hodilo na piknike."

Mozaiki so se začeli tako, da se je pod vodstvom Mateja Bizovičarja organizirala mednarodna mozačna delavnica mladih likovnikov. Resen projekt s sodelavci iz nekdanje Avstro-Ogrske. Nekaj tednov je kar nekaj ljudi v največji vročini lepilo mozaike iz odpadne keramike tovarne Liboje. Zamisel za kuhinjo je dal Marko Gabrijelčič, nastala pa je iz potrebe, ker so bili cele dneve na Metelkovi in niso hoteli jesti samo sendvičev. Najprej so si postavili majhen žar, ko pa je imel Marko kulinarčne delavnice, so se odločili, da postavijo resno kuhinjo, z marmornatimi ploščami. Pa ni Bult-haup. Mozaike v kuhinji je kot prostovoljni prispevek naredil Alekšij Kobal. Potem se je mozaičarstvo sporadično nadaljevalo. In se bo še v bodoče. "Mozaike so umetniško delo in so avtorsko zaščitene. Če jo hočete podreti ali bi jo nemaru celo podrti, bi jih tožili, da se jo podrti zaščiteno umetnino," se je zasmeljal Moro.

Večje spremembe v zunanji ureditvi Metelkova pričakuje letos politi, ko bodo pripravili mednarodno rokodelsko delavnico nemškega združenja mladih obrtnikov Axi und Kelle. Del njihovega šolanja je, da se za dve leti odpravijo po svetu, peš ali z avtoštopom, in pomagajo pri različnih delih. Po hudi predizborni tekmi, ki je spominjala na izbiranje organizatorjev olimpijskih iger, so si za letošnji letni tabor izbrali Metelkovo. Julija pride izvidnica, ki bo pripravila vse potrebno, da bo avgusta tri tedne trideset ljudi pet dni na teden po osem ur na dan delalo. Naredili naj bi tri projekte: letni vrt, etažo in nadstrešek v Menzi, nadstrešek nad kuhinjo, uredil naj bi se tudi park, naredil zvočni zid iz rastlin in klepi in mize za celo področje, pa amfiteater naj bi delno prezidali v open-air ateljeje ... Projekte so izbrali po metelkovsko - v smislu kuloarske demokracije.

Gej kič dizajn

Najtrdnější koncept opremljanja prostora imajo gotovo v Tiffanyju, legendarnem gejevskem klubu. Pred dvema letoma sta ga najela Samo in Rene. In ga krepko vzela v roke. Bistvo dizajna kluba Tiffany je, "da je kičasto in ima falšeno obliko in je na neki način povezano z našimi svetovi," je povedal Rene.

Ampak redizajn se mista lotila iz kaprice, temveč iz potrebe. Eno leto je bil klub tak kot takrat, ko sta ga najela. Šank je bil v kotu nasploh

...tudi ...strela sta, da je ne ... in nepraktično. Tudi ... se je povečal obisk. Pa še ... bilo vode. Odločila sta se, da naj ... poskubita za to - za vodo. Podli ... se sank iz istega naredil omari ... me, sank pa sami sezidali iz ... "Tve, kakor smo me, smo rda ... oči ogleli in beourali in to je bilo ... zelo smesno." Ves čas prenavljanja ... klub obtoval normalno. Gostje ... pomagali pri delih, ob peklh so ... vse pospravili in ob koncu tedna žu ... rali, ob ponedeljkih pa spet zidali. Investicija v vodo je bila približno 100.000 tolarjev.

Fotele in stole so dobili na košovnem odpadu. Tam so našli tudi nečne omarice, nanje so nabili vrata, naprepi so mislili, da bo to kot klopi, ampak sedaj jih uporabljajo kot počlašek odra za modne ekshibicije ali ples. Del starega šanka - ogledalo - so raje obesili na steno in ga okrasili z zlatimi obrobnami, ki imi jih je odstopil nekdo, ki je prenavljal stamovanje. Nad ogledalom na steni popularno imenovanelega "arabskega kotička" je križ. Arabski kotček je dvignjen del prostora: "Tukaj sedi ponudba dneva," se je zasmejal Rene. Križ pa: "Snel sem ga iz kapele v Lenartu, kjer je bila

masa mama vsakov, omenila - Alka ... kradel je, presnik? Ne, kapele so po ... dli, ostal je križ, ovisil sem ga in ... prebarval. Nazadnje smo ugotovili, da je papirski križ, zato smo zavrnili obvisiti priaker - silna bozjo. Zaradi tega križa in nara in greha."

Nad šankom je visela coprnica, darilo gosta. Ravno takrat, ko sem sedela v arabskem kotičku, se je neki drug gost odločil, da bi rad imel coprnico, da jih ima že veliko in da mu samo se ta manjka v Arabki na fi ... lovaški fakulteti. "Ja, lahko jo vzamem, samo nekaj mi moras prinesiti v zameno!" se je odločil Rene. Akcija izmenjave dobrin v živo. Pomudil mu je knjige, pa Rene ni bil zadovoljen, potem sta se že nekako zhlala in coprnica je bila sneta in preseljena k novemu lastniku. Je vsaj dobila žensko družbo.

Na steni visi tudi slika, ki jo je Reneju poslala neguva bivša žena. Slika mačka, ki se ogleduje v ogledalu, s pripisom: "What meters most in how you see yourself?" Odsev v ogledalu je levo. Slike Tuma iz Finland, genevske ikone nad ikono, so z Dunata. Ob njih pa pičija kletka. Starinska, okrogla. Rene jo je našel na - ne boste verjeli - kosovnem odpadu, jo očistil in posrebril. V njej je nič: velik lep rozga tič, ki so

ga dobili iz Zagreba in so ga upodobili v performansu Utepeja na koncertu.

No ga genevskega placa brez disko dodatkov. Vrteča se disko kropla je iz Bauhausa. "V naš kaviastoromni spada disko muzika in brez disko krogle pač ne moremo." Drugi naj disko predmet so, kako se že reče, perjanice, tiste pisane krogljice na premikajočih se žicah, ta ti pičnu in čudovitu predmet sedelondešnih let. Nekdo ga je prinesel z Dunaja. Donacije predmetov so tako ali tako internacionalne: ikone iz Grčije, slike iz Beograda, gondoljerski klubček iz Benetk, ura iz Dela ... Naslednji manjši projekti je dokončanje stropa, ki je sicer že pobarvan kot voda, manjkajo pa še ribice. Tiste v akvariju so že, sedaj jih redno hranijo in zanje sploh skrbijo, ribe pa dogajanja v prostoru ne komentirajo. A se jim je že zgodilo, da so se ribe skuhale. "Grelec se je pokvaril," se opraviči Samo.

V prostor so jim dvakrat vdrtli in odnesli ceđeje. Za letos načrtujejo vrt s streho in protihrupno ograjo proti ulici. Delali bodo fantje v sklopu mednarodnega tabora Legabita. "Verjetno bomo sedaj februarja naredili samo načrte. Fino se mi zdi, da bi to delali skupaj z ljudmi, ki niso

obremenjena z zgodovinsko prisotnostjo. Napaka Tiffanija kot prostora je, da je premalhen. Ob koncu tedna je napolnjen do zadnjega kotička mestom imajo skleneno namena pogodbu. Financirano se iz klubskih dejavnosti. "Tukaj mislim zato, da ti obogateš, ampak zato, da naša ne redova za sceno. To je edina plač mesta, kjer se lahko diva tarna ne malno polubita." Iščeta večji prostor, malo bolj v mestu, da ne bi bil ves čas v getu. "Genevska industrija je sveta je velik biznis, pri tuis pa s ne," poslovne potere razbaga René. "Gre za to, da se nama zdi, da si z služimo boljši prostor. Tiffany bi preživel tudi brez nama, ker je posebno legendaren. Ampak zli se nama, z je ves čas, da se premaknemo izve, da pomulimo kaj bolj kulturnega. Tiffany je prišel do maksimuma. Te, kaj lahko naredimo samo se to, d. išpamo prostor."

In ga. Najnovejša, jezenska pridobitev je za mnoge zloglasen dai room. Temne, črne zavese so bi dotacija. Si je že kdo hudo želel s pareja. "Tam si lahko v nitimi ogi dajo poruč. Ah pa se samo počrkajo," prdbitev hvali Rene.

—MATEJA HRASTAR
Foto: Matej M

Slovenija bo marca 2002 sodelovala na brazilskem bienalu sodobne umetnosti

Po Benetkah pride Sao Paulo...

Prispel le en predlog na pisno povabilo, naslovljeno na štiri ljubljanske galeriste

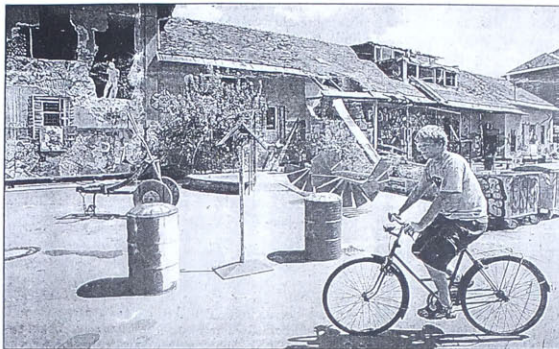
Avstrijsko kulturno ministrstvo je na podlagi večjih mednarodnih projektov, kot sta razstavi *Body and The East* in *2000+ Art Collection* in *Unlimited*, ni z nizozemskimi umetniki v amsterdamski galeriji De Appel, imenovalo direktorico slovenske Moderne galerije Zdenko Badovinac za selektorico avstrijske umetnosti v Sao Paulo. Poskušali smo izvedeti, kdo bo opravil podobno kuratorsko vlogo za Sao Paulo, za beneškim bienalom in kasselsko Documento tretjo največjo razstavo vizualne umetnosti, v imenu Slovenije. V ponedeljek je ministrica za kulturo podpisala predlog, ki ga je za slovensko sodelovanje v Sao Paulu poslal Aleksander Bassin iz Mestne galerije Ljubljana.

Že za letošnji Beneški bienale je bila slovenska ekipa izbrana tako rekoč v zadnjem hipu, na podlagi edinega predloga, ki ga je na ministrstvo poslala kustosinja Aurora Fonda v okviru svojega mednarodnega projekta *Absolute one*. Pozneje so le sprejeli sistemsko rešitev (razpis po koncu tekočega bienala) za vse prihodnje slovenske udeležbe v Benetkah. Pričakovati je bilo, da bi podobne rešitve (v obliki javnega razpisa) obsegale na splošno, za vse pomembnejše umetniške nastope v tujini, kjer se predsta-

Na brazilskem bienalu, ki se razteza na ogromnem prostoru 30.000 kvadratnih metrov in ima razsežnosti svetovne razstave, so umetniki iz Slovenije že večkrat sodelovali. Med njimi Lujo Vodopivec, Živko Ira Marušič, slikar in grafik Andrej Jemec celo dvakrat (leta 1970 in 1977). Že kot samostojno državo nas je leta 1998 z grafikami izvrstno zastopala umetnica Petra Varl.

vljamo tudi kot država. Svetovalec za vizualno umetnost na ministrstvu za kulturo Tomaž Brate je povedal, da jim je povabilo za sodelovanje na bienalu Sao Paulo 2002 poslalo zunanje ministrstvo, zato se je z njim ukvarjal njihov oddelek za mednarodno sodelovanje.

Marca je iz tega urada na štiri naslove slovenskih galerij (Moderna galerija, MGLC, Jakopičeva galerija, Mestna galerija Ljubljana) romalo pismo, v katerem predlagajo vodjem teh ustanov, da se med seboj dogovorijo tako za morebitno sodelovanje Slovenije na brazilskem bienalu kot za kuratorstvo. Pismo je imelo vsaj eno pomanjkljivost, ni imelo časovnega roka, če odmisli- mo, da bi tak sestanek najbrž moral kdo sklicati in voditi. Težko je verjetno, da bi naši di-

Metelkova-Mesto kot samostojni artefakt (Foto: Jaka Adamič)

rektorji galerij po predlagani »demokraciji« pota sami prišli do skupnega predloga.

Kot smo izvedeli, so se v Moderni galeriji že pogovarjali o sodelovanju v Sao Paulu. Svoj predlog z navedbo kustosa in umetnika pa nameravali prijaviti v programu za prihodnje leto – menili so, skratka, da imajo še čas, saj rok ni bil postavljen. V Mednarodnem likovnem grafičnem centru so bili marca popolnoma zaposleni s pripravami na »svoj« mednarodni grafični bienale, hkrati so bili še producenti nastopa slovenskih predstavnikov na Beneškem bienalu, zato preprosto niso utegnili tehtneje razmišljati še o Sao Paulu, je pojasnila direktorica MGLC Lilijana Stepančič.

Kdor edini pride...

Na pismo z mednarodnega kulturnega oddelka se je tako odzval samo direktor Mestne galerije Aleksander Bassin in ministrica za kulturo je ta edini predlog tudi sprejela. Bassin je z deli kiparja Luja Vodopivca na brazilskem bienalu sodeloval že leta 1994, letos pa se je v Benetkah sestal z novim umetniškim vodjem brazilskega bienala Alfonso Hugom.

»Pogovarjala sva se o bienalski temi, ki odseva sodobno umetnost velemesti (metropol),« je povedal Aleksander Bassin, čigar bienalski predlog je predstavitev fenomena Metelkove-Mesta. »Slovenija bo imela na voljo sto dvajset kvadratnih metrov velik zračen paviljon, ki ga je oblikoval Oscar Niemeyer. Zato sem predlagal fotografsko po-

stavitev Metelkove-Mesta hkrati kot dokument in umetniški artefakt.« Predlog finančno še ni ovrednoten, Mestna galerija Ljubljana bo to storila do jesenskega razpisa septembra.

Ikonografija metropol

Petindvajseti bienale v Sao Paulu bo trajal od 23. marca do 2. julija 2002, v petdesetih letih obstoja pa je postal pomembna manifestacija sodobne umetnosti. Ustanovil ga je leta 1951 podjetnik italijanskega rodu Francisco Matarando Sobrinho, po besedah kuratorke zadnje Documente Catherine David je danes celo najdražja likovna prireditev na svetu. V nasprotju z beneškim ali kasselskim bienalom, ki jima tudi v času globalizacije še vedno očitajto precejšen evropocentriem, Brazilci promovirajo svoj bienale kot na »vse strani odprto okušanje sodobne umetnosti«. Podobno kot v Benetkah izberejo tudi v Sao Paulu vsakič umetniškega vodjo in osrednjo temo. Sao Paulo 2002 se bo vrtel okoli *Ikonografije metropol*, podobe prestolnic pa bodo interpretirali ne le skozi umetniške prikaze in prakse, ampak tudi v povezavi z njihovim neposrednim vplivom na okolje. Predstavilo se bo enajst svetovnih metropol: Sao Paulo, Caracas, New York, Johannesburg, Carigrad, Peking, Tokio, Sydney, London, Berlin in Moskva. Vsako velemesto bo zastopalo pet v njem živečih umetnikov, pri čemer je njihov nacionalni izbor nepomemben.

IRENA BREJČ

Tovarna in ognjišče

Različnost kinoužitkov: Kolosej vs. Kino Gromka

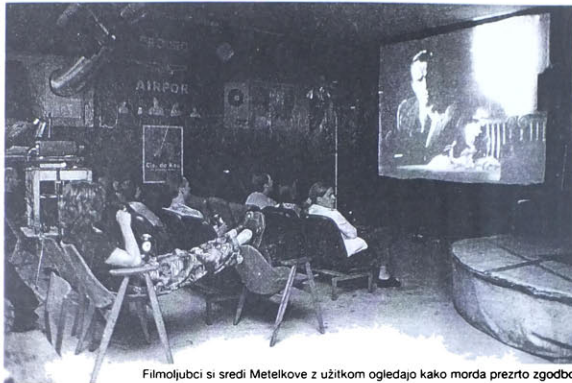
Jure Aleksic.

Zacetni novotarski hrup okoli nove ljubljanske kinoposlasti se re nekakšno poleje. Kakšna se bo kina in začelo obdobje, ko si bo moč usrti prvi tize in viednostno neobtemeljene sodbe o njeja usreznosti in sploh poslovni smotnosti. Nekateri poznavalci so ob otvornosti glade na res nekoliko megalomansko zamisel, cimenjo jihali da ga lahko tu samo in izkljuno za prane denarja, po drugi strani pa je lahko kolosejski opazovalec celo v tem mesecu vsaj ob koncu tedna ze zapazil prve zametke tistih pravih cheap thrills isocutih potrosnikskih hord, ki so se morale v mlokisa mah prikazovati vizionarskim snovalcem multipleksove zamisi.

Hkrati se je v Ljubliani v zadnem casu vsaj po merilih lastne katego me priel se en kino, ki je ze samo s svojo lokacijo, kaj sele s pristopom, globinska pranje glavnemu BFC nevskeemu spomeniku roparskim baronom. Govorimo seveda o Kino Gromka v sklopu Teatra Gromka sredi Metelkove, kjer se ze dolgo zbira tisti nekoliko bolj izobrazeni sloji, ki jim po eni strani ne dispo omleche kvazitrendoske napaalnice po srednjem staveoske pristalnice, po drugi pa jih prav ne nemoti okolje nekoliko razpadloce alter beznice v paketu z dobro konverzicijo in s poceni pijačo.

Cep rav Kino Gromka ljudje prav vilmoma ne temeljejo za polnookrvno kino – se vec, vecina nurnalnega zivlja zanj sploh ne ve – gre vedvimo za prijetno in koristno popestritev vecernega mestnega zivljenja, se posebej zabavno pa je tamkajšnje vecerno sceno primerjati z mladiviscem za mladiviscem hranske malarje, ki dan za dnem zagrne kolosej. Tisti, ki bi trdili, da je za tovrstne vzporednice nemara nekoliko primernejša dobra stara kinoteka, se motijo toliko, kolikor se je bila ta castiljiva ustanova izciste nje vendarle pristljena pripopati nekam na sami rep kapitalistice njeja vektorja, kar bi za gibljive slike v Gromki težko rekli se tako za slepljen anarhist.

Ce bi za označo obeh skrajnosti istega pomulbnega spektra uporabili metaforo, bi bili med najboljimi mi tovarna in ognjišče. Vsakdo, ki ga je pot vsaj enkrat zanesla v Kolosej, hitzkonc ne bi smel imeti nobe-

Filmoljubci si sredi Metelkove z užitkom ogledajo kako morda prezrti zgodbo

nih težav pri razumevanju metaforske tovarne. Tisti, ki so imeli čast pohitro spoznati velikanske svetovne multiplexe v recimo Londonu ali magari Budimpešti, nekoliko razočarani trdijo, da je glede nanje nas precej puhel izkoristek vsega tistega prodanega prostora. Resnicno drži, da ponuja zgradba, ki od zunaj spominja na kakšno zastarelo evropsko avtohusno postajo, poleg vseh tistih kuhinjskih ton blockbusterskega cetuloida praktično samo še kaleidoskop nasičenih masob in računalniških igrice, vendar je tudi taka za deželico, ki se skusa ravno dobro izkopati iz levdalizma, znaten korak naprej.

Zbirališče

Neznosni vročini in času intenzivnega dopustovanja navkljub začena Kolosej vseeno veljati za eno izmed (dasiravno morda nikoli ne bo postala the ljubljanska) mladinskih zbirnih točk. Prvi pokoveci in pokokee, ki tja na veliko križarjia z mopedi, se začnejo zbirati nekje zgodaj popoldne, zgodaj zvečer pa padajo že prve troteje. Celoten multiplex lahko sicer s pristnim veseljem najbolj podsolimo prav glede upravljanja svoje primarne nalage, torej dostavljanja v evrop-

skem merilu poceni filmskega eye-candyja. Na srečo se investitorji glede na širino projekta niso odločili za sosesko dvoran tehnološkega dometa Dvora ali rajnekega Uniona, temveč je konzumentu na voljo dvanajst mini Komun: zvok in slika, kot se šika, vsebinska izbira korekna, stoli udobni in sploh ne nezdravi.

Nekoliko manj je lahko človek navdušen nad publiko, ki v procesu sladostne amerikanizacije samo sebe vedno znova preseže v razkazovanju svojega horizonta neokusnosti. Ne samo da mladež sila protodusno cmoklja kockice in oglušujejočka z žvečilnim gumijem, posamezni primerki (in vedno se najde vsaj eden) ob tem s slamicico še po pet minut skupaj preiskujejo dno svojega plastičnega kozarca za še zadnji nanoliter kole (starp starp SLUUUUURP!), kljub resnično darežljivo odmerjenemu prostoru med vrstami najdejo način, kako lahko po hrbitu gledalca v prednji vrsti z nogami preigravajo tamtamoške ritme, srednje oddaljeno okolico kar naprej razsvetlujejo s pudaljšano hrbitenjačo mravzete promicljivimi dovpti, ki so se jim poradili ob dogajanju na platnu ali dogajanju kar tako, poleg

tega pa zna komu odzvoniti tudi kompletna Beethovnova melodija s prenosnega telefona. V najnovjši zabavni meki kmečke družbe je dobrodošel prav vsak, čeprav se ta dobrodošlost vedno znova meri v prenem sorazmerju z nabreklostjo njegovega žepa.

Mala vas

Bistveno manj je to premo sorazmerje poudarjeno znotraj megličastih soban Kino Gromka, kjer najti vsaj začasno zatočišče pred bolestim sveta, ki čedalje bolj spominja na tekoči trak. Nekateri bi morda rekli, da v Gromki ne dajo veliko na dekor, vendar bi s tem mnenjem brenčili v najtmurnejšo izmed tem. Kino Gromka da na ambient natančno toliko kot Teater Gromka, torej ogromno, dasiravno na svoj prističen, neobvezen, *underhand* način. Same zato, ker se ne bahaš z marmornatimi stebri in dih jemajočimi oboki, to še ne pomeni, da ne moreš biti šik, je pa res, da se morajo obiskovalci sami pri sebi navaditi na nekaj nekoliko drugačnih pravil. Konec koncev jih na to z lesenih strelskih tramov tik pred vho domo viseča orjaška prstna občinška tabla zbledela zelenkaste barve

opozori z vestjo, da so se znašli v MALI VASI.

Kaj se tibe same kinoprojekcije ske mehanike, je ta na Metelkovi, kot se za alter sceno spodobi, preprosta, vendar učinkovita. Platno pravzaprav ni platno, tudi nimajo za ta material nobenega substituta, temveč igra njegovo vlogo pravzaprav razmeroma velika zaplata be-

sekund, mi je lahko jasno, da bo dvoranico v kratkem zelo verjetno pogoltnila prijetna, udobna, intimna tema.

Ko utrjeno nežne in neslišne roke kinoosebja še zadajo luč nekeje tik za projektorjem, svetiljo izbo samo še brljenje na platnu, diskretna luč šanka izza vogala (praktično v drugem prostoru) in rozgane lučke Reli-

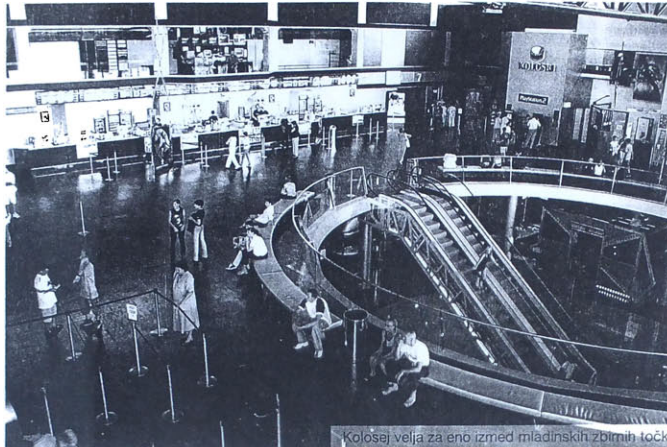
ki pok razdvičenja sveže piksne laskega pira, poleg tega bi znalo bolj bronatno zavedne med obiskovalci precej motiti gosto močvirje dima, ki še dodatno megli že tako pošteno zatemnjeno oziarje.

Publika je ponavadi sicer tisočkrat bolj kulturna kot emokljajoca in sešljajoca stole butajoca zvočila v Koloseju, vendar je treba hkrati

bitiati po dvajset, trideset ljudi, sta začeli postajati prejsnj razpustnost in spontanost, antiproduktivni, tako da lahko zdaj vsak pomeleljek in sredlo z veliko gotovostjo pričakujete, da boste imeli v Gromki kaj videti. Poleg tega so začeli v zadnjem času filme v nemu vezelji vrteti tudi med tednim DJ skim programom. Rekord hise so dosleghi pred dvema tednoma, ko je prišlo v kino okrog sedemdeset ljudi, tako da jih je bilo kakih deset dejansko prisiljenih stati.

Če vas skušajo v Koloseju z bisernimi nasmeški osebjem in živobarvnimi embalažami na vse pretege prepričati, da si čim prej kupite in farkt ali pa vsaj gastritis, ne želijo v Gromki prav nič zaostajati. V ta namen obratuje slastna Črna kuhinja, orjaški žar na prostem s sline na mečim asortimajem cenovno ugodnih mrtvih živali; poleti zaradi nekaterih tehničnih tegob za širši avditorij sicer ne obratuje, od jeseni pa bo vsem zainteresiranim zopet veselo podmazovala čire in ulkuse na vseh možnih delih telesa. Eden izmed očakov celotne Gromke scene Miha Zadnikar je v sklopu Kina po svoji stari navadi poudaril predvsem nujno pestrosti programa: "Klubska ponudba mora vključevati čim več, v tej ponudbi pa se nam zdi največji zajeh, da padeš v monokulturo." Zato se bodo organizatorji še naprej trudili, da bodo vizualnih bravur željni publiki, ki jo Miha z nasmeškom na ustnicah opiše kot skupek "socialno in politično aktivnih ljudi, kulturnih delav in delavcev ter veliko neznancev", zagotavljali čim bolj razgibano vsebinsko zaslonbo za te prijetne večere filmolifskoga družjenja. Za naslednje poletje razmišljajo celo, da bi Kino preselili na prosto, pod zvezde.

Na eni strani torej hiperkinetična tovarna, na drugi umsko stimulativno ognjišče. Za tiste med vami, ki bi jih nemara zanimalo, kaj je boljše, nimam prav nobenega odgovora. Naj zadostuje trditve, da sta glede na položaj izpred recimo leta oba, Kolosej in Gromka, pomembna urbana pridobitev. Edino, kar bi bilo v zvezi s tem še vredno dodati, pa ima posledično žal še največ zvezde s hladnimi aksionimi trzne logike: kakor ni prav nobenega dvoma, da bo Kolosej, izvzemši potres, poplavo ali invazijo cinefobov iz vesolja, pretežno užitne kokice prodajal še vrsto let, tako grozi Kinu Gromka v sklopu načrtovane orgije vsesplošnega podiranja na Metelkovi izrazito akutna nevarnost dokončnega zaprtja. Povsem mogoče, da so vizije o boemskem kinu na prostem prihodnje leto samo pobožne sanje nekaj zanesešnjakov. ■

Kolosej velja za eno izmed mládninskih zbirnih točk.

lega zidu sredi brčkone načrtno srčkano slampasto prepleskane temno modre stene. Srčkčnost je izražena v kontrastu med platnom in ozadjem, ki bo z nekaj pobežjalnimi potezami čopiča brčkone še kar lep čas pričalo o nadrealistični predispoziciji ali, bolj verjetno, pošteni intoksiranosti malarja.

Predstava se v Kinu Gromka začne z dvema ali s tremi oglušujočimi, kot pobežjala kreda po šolski tabli skominjajočimi rafali statike, nakar sledi pričakovano obdobje sivega migotanja - pričakovano zato, ker projekcijo naravnost z videorekorderja. Ko se to pričakovano obdobje vsem eventualnostim navkljub vendarle podaljša za bistveno predlogo, postane nekemu jasno, da je moral nekdo drug nekaj narobe preklepiti, nakar sledi prvi abort in nekoliko, vendar ne preveč zaskrbljen klepet simpatične operaterke s praktično komerkoli iz občinstva, ki se spozna na "tehnologijo". Ko tovrstni dialogi obrodijo prve sadove, sledi nekaj začetenj špic, s katerimi je vedno znova kaj narobe, zatorej je gledalec udeležev pri zaporedju nadaljnjih abortov, ko pa proces enkrat steče do mere, ko se vrtil špica na zaslonu že več kot recimo trideset

gizoznega koticčka v sklopu samega Teatra, v katerem na pravadnih črno-belih fotografijah svoje mesto med božanstvi z vseh vetrov zase data tudi Thomas Alva Edison in Tovašič Tito. Sama atmosfera v tem častiljivem alter establishmentu je prilično boemska in bi znala s svojo kombinacijo prizorišča, cineastičnega izbora in klientele kakemu zabludelemu snobu, preden bi ga sila gravitacije dokončno odpopala nazaj v Cutry Sark, zavihati nos vse do lične preče na sredi čela, vendar piše na napovednih projekcijskih lepkih med drugim tudi Za Dabe in v tistih redkih primerih, ko se stvari dogajajo Za Dabe, se mora srečni prejemnik praviloma prilagoditi celi vrsti na prvi pogled tihl pogojev.

To pomeni, da sta v Gromki slika in zvok vedno znova odvisna od kakovosti nosilca, torej enkrat super, drugič pošastna, večinoma kar znosna. V lične vrste postrojena sedala so posrečena in do hrbita nežna, še posebej tista, iztrgana iz ruševin pravadnih avtomobilov, ki s svojo lepo ohranjeno škrlatno razkošnostjo pričajo o veličini zlate dobe fička in podobnih cestnih razbojnikov. Najpogostejši zvok, ki ga boste med samo predstavo utegnili slišati, bi bil nedvomno uživaš-

računati na nenehne, čeprav večji del vljudno zamolke in šepetajoče transakcije iz smeri šanka. Celo za tako nevrotično preobčutljivega motenca, kot je podpisani, pa vse te distrakcije ob uživanju v projekciji niso pomenile resnejšega pomisleka: preveč bi bilo sicer trditi, da so nu zaradi kavarniške mistike izkušnjo kakorkoli oplemenitile, vendar se njih obstoj v tobažnem okolju preprosto razume sam po sebi in ga je torej tudi toliko lažje sprocesirati in potisniti nekam na periferijo malih možganov. In to celo takrat, ko ti neposredni sosed naravnost v nos pulne sladostrastni prvi bogati izlilih pravkar narolane domače smotke.

Projekt Kina Gromka teče že leta, čeprav so njegovi idejni sponzorji še danes na videz nekoliko zadržani pri tem, da bi ga sploh označili za projekt. Že dalj časa si prefinjeni filmoljubci v nedrjih svojih alternativnih jaslje sredi Metelkove z užitek om gledajo kako morda prezrto zgodbo, prav z letošnjim poletjem pa je to početje pridobilo tak momentuam, da se je splašalo iz njega stvariti neke vrste ohlapno institucijo. Da se razumemo, vse skupaj ni bilo na prav noben način načrtovano, ko pa je pričelo na predstave za-

ne ostanke, da zvezna policija pa ni nekontrolirano sprejela v nasade ubojcev. Ubihi so bili v Indiji obdeli v ZDA. Zdaj je med istimi ekspanzisti, ki močno nasprotno talibhensku režimu v Kabulu. »Profesorja ekonomije Davida Yaarja s kalifornijske države univerze v Haywardu, ki je v tiskanih za New York Times izjavil, da podpira talibe, saj so po njegovem mnenju v red državo, iz katere je pobegnilo pet milijonov ljudi, pomembne je iz Kabula. Mojim pa, da sodi med tiste Afganistance, ki ne vedo, da so talibi prepredeni s Pakistanci in Arabci, s militantnimi islamisti in teroristi, da je med njimi le za peščico Afganistance.«

Talibi so dejansko zapolnili politično in voditeljsko praznino, ki je nastala, ko so Rusi zapustili državo. Muzdžahidi so poskušali sestaviti vlado, a ker so se ves čas spopadali med sabo, ker so bili neukonorni in mnogi med njimi skorumpirani, jim to ni uspelo.

»Poleg tega je Pakistan podpiral eno od struj, ki pa si bila priljubljena med ljudstvom. To je pomembno, da je bila v strankarskem boju premočna, a zmaganji ni mogla ravno zaradi svoje nepriljubljenosti. V eni od mudžahidskih skupin je bil tudi Mula Mohamed Omar. Njegovi skupini so se začeli pridruževati mladi študenti teologije, tako imenovani talibi, ki so se izločili v Pakistanu. Ko so v tej državi ugotovili, da Omareva skupina postaja vse uspešnejša, so obrnili hrbet skupini, ki so jo do tedaj podpirali, in začeli podpirati Omarija. Števili Afganistance, navdušeni brezvladja in željni miru in varnosti, so navdušeno podprli talibe.«

razlaga Gouttierre: »Ko so ugotovili resnico, je bilo že pozno. Talibi so do zobe oboroženi. Afganistance pa nimajo orožja. Že desetletja živijo v pomanjkanju, vane merijo črni pištol. Niso močnejši, da bi se uprli. So lačni in demoralizirani, še njihovi verski voditelji, afganistance mule, so brez posebne moči. Danes državo tako vodijo indoktrinirane mule v sodelovanju z ekstremističnimi Afganistance, Pakistanci in Arabci. Intelektualci so bodisi zbežali bodisi se zatekli na sever države, kjer v rokah Severne zveze, ali pa so se preprosto potuhili, ker se ne želijo izpostavljati jezi talibov« poudarja Yaszer.

Po Gouttierrovih besedah so talibi večinoma pomanjkljivo izobraženi. Edino znanje, ki ga imajo, so pridobili v strogih triletnih verskih šolah. Mnogi med njimi so namreč otroci beguncev, ki so pobegnili pred Rusi v Pakistan. Ker je večina kol v tej državi zasebna, kar pomeni, da starši niso mogli plačevati šolanja, in ker Pakistanci govorijo urdu, ne pa patjo ali dari kot Afganistance, so se lahko otroci vpisali le v verske šole. »Poleg tega so to otroci, ki niso občutili topline in ljubezni. Odraščali so v siročnicah ali v delnih šolah s strogo vojaško disciplino. Ne znajo se obnašati v bližini

magali. Severna zveza jo je postojna in uspešna. »Zdaj je nepobiti pravi trenutek za Severno zvezo.« se z Yaserjem strinja tudi Hobbs, ki pravi, da imajo talibi, ki sicer nimajo sodnega sistema, kot ga poznajo na zahodu, strogo pravni sistem, ki temelji na šerjatskem pravu. »Vse kar dilih po izdajstvu, neverjetno sirogo kaznujejo.« pravi, ko razmišlja, kaj bi se Afganistance ne uprejo njihovem režimu.

»Afganistan je med najbolj izoliranimi državami na svetu in med pomembnejšimi razlogi za to je talibsko krčenje omevskih človekovih pravic. Kljub temu pa pred njim treteta Rusija, ki si ne želi, da bi se islamski ekstremizem razširil čez afganistance meje v nekdanje sovjetske republike, in tudi Iranu ni vseeno, kaj se dogaja v sosednji državi, saj je zadovoljen s svojim položajem in svojo interpretacijo islama.«

Zakaj pomaga Pakistan teroristom, ki želijo v Afganistan, in zakaj podpira talibe? Na to vprašanje zna najbolje odgovoriti Yaszer. Pakistan želi nadzirati številna naravna bogastva, ki so v Afganistanu se precej neukonorne. Če so blizu vladi v Kabulu, imajo pred očmi tudi ta bogastva, med njimi denimo nahajališča urana, črnka, kroma, žvepla, pa tudi zemeljskega plina in nafte. Poleg tega želi nadzorovati trgovske poti proti Uzbekistanu. Zgodnji razlog je, da med sosedama še ne kaj let vlada nesoglasje glede Pakistanu, pokrajne, ki leži na meji obeh držav. Ko je Afganistan postal neodvisen, so ga Britanci razmejili od Indijskega podkontinenta z reko Arjak, ki teče ravno po omezi Pakistanu. Ko se je Pakistan odcepil od Indije, je obdržal to mejo in s tem ozemlja, ki so nekoli sodila k Afganistanu. Odnosi med sosedoma so bili slabi vse do sovjetske okupacije. Pakistan torej ne želi v Kabulu vlade, ki bi bila preveč »mojega«.

Po mnenju komentatorja New York Timesa, nekdanjega svetovnega nekdanje predsednice pakistanske vlade Benazir Buto Husaina Haqqanija, so Pakistanci podpirali svoje militante skrajne tudi zaradi spora z Indijo glede Kasmirja. Toda tudi po njegovem se mora zdaj Pakistan odločiti, na katero stran se bi postavil, in trenutno kaže, da je vlada pripravljena sodelovati z ZDA. Zdaj ima Pakistan torej priložnost, da pozabi na spore z Indijo in se skupaj z drugimi državami začne bjejevati proti siveovnemu terorizmu. »To je zgodovinska priložnost, da sosedji pozabita na prejšnje iz preteklosti,« je zapisal komentator New York Timesa. To je morala tudi priložnost, da v tem delu Azije zavladati mir. Da svet spozna, da kri ne more spravi krvi, kot pravi star afganistance pregovor.

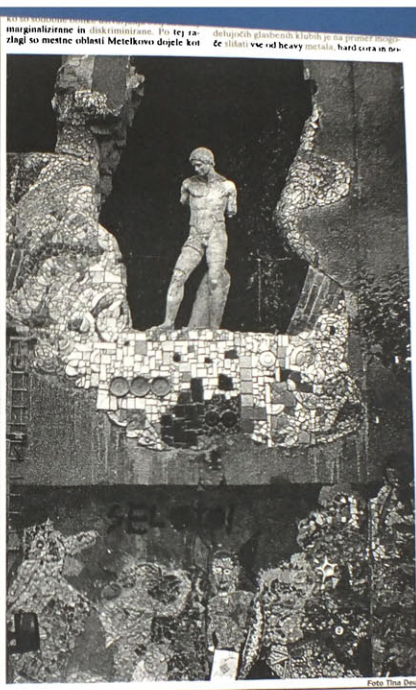

Foto: Tina Bilo

isa do jaza. Manjka pravzaprav samo še klasika. Če pa je multikulturn center mišljen kot prostor sodobnih kultur, se Zadnikar boji, da bodo v njem prevladovali najboljši ponudniki, torej tisti, ki imajo več denarja. Na ta način bodo metelkovi izrinjeni iz prostorov na lastništvu. Vendar pa na načelni ravni ni proti takšnemu centru. Je metelkovec ne vidi v njem. Metelkovec vidi kot subkulturno ustvarjalnost, ki jo državna kulturna politika vztrajno izriva, a ki lahko preživi tudi brez te pomoči. V centru bi se po njegovem mnenju združevali predvsem neodvisni ustvarjalci, ki so redni prejemniki državne podpore in ki bi brez nje težko preživeli (v gledališču na primer Mladi lev).

Odnos mestnih oblasti do Metelkove je torej po Zadnikarjevem mnenju še vedno kaotičen, z občasnimi vojnimi stanji (grožnjami z rušenjem). Oblasti bi naredile veliko če se tem, če bi izenačile status vseh metelkovec - težava je namreč v tem, da eni imajo pogodbe z mestom, medtem ko drugi še vedno delujejo ilegalno. Slabosti pa vidi tudi v lastnih vrstah. Slabo so koordinirani, čež dan je na Metelkovi premalo dejavnosti (zaželen bi bil na primer obrat prehrane), nekateri prostori so premalo izkoriščeni, še bolj bi si morali prizadevati za polkulturnost in za boljše odnose s sosedi in Ljubljancem naploh itd.

Predstavniki mestnih oblasti Roman Lautar meni, da želja po rešitvi problema Metelkove obstaja že dolgo, vendar pa do sedaj ni bilo jasnega koncepta. Zda pa je po njegovem program končno definirani Metelkova je celota, ki jo sestavljata severni del v lasti mesta in južni del v lasti države. Na Metelkovi sobivajo institucionalni in neinstitucionalni ustvarjalci, nevladne organizacije in društva ter visokošolsko izobraževanje (že omenjene načrtovane tri akademije). Lautar priznava, da dokončno začrtane pojše ni. A če veš, kaj hočeš, je vsaka pot prava. Kakšne probleme Metelkove bo nujno reševati celostno, denimo problem varovanja, upravljanja z zunanji površinami ali odnose s sosedi. V ta kontekst sodi tudi upravljanje z večnamenskimi dvoranami. Dvorane morajo biti po Lautarjevem prepričanju dostopne brez najemnine, uporabnik pa bi moral kriti materialne stroške.

namenjeni predvsem programu, ampak so najprej lastnina, s katero razpolagajo posamezniki. Po njegovi oceni so danes prostori na Metelkovi izkoriščeni približno 30-odstotno. Nesmiselno je, da denimo delujejo štirje približno enako veliki klubi, od tega dva le občasno. Slabo je tudi to, da so zunanje površine slabo izkoriščene. Še najbolj se jih veseli tisti šoferji, ki tam najdejo prostor za zastojarsko parkiranje. Dnevnega druženja je na Metelkovi veliko premalo. Koordinacijo navznoter in na relaciji do mestnih oblasti otežkoča dejstvo, da imajo najemniki prostorov z mestom različne pogodbe, nekateri pa sploh delujejo na črno. Šele ko se bo to uredilo, bodo lahko Metelkovi koordinirano nastopali nazven. Po Hrenovem mnenju bi se lahko o problemih varovanja mestne oblasti in metelkovi veliko naučili iz primerjalne raziskave, ki so jo izvedli v sodelovanju s podobnim centrom La Villette v Parizu.

Gradnja akademij in multikulturnega centra Hren podpira, a seveda ob pogoju, da se navodnjeni vključujeta v obstoječe programe, ki že delujejo na Metelkovi. Hren je prepričan, da nove akademije ne bi potrebovale posebnih prireditvenih in vadbennih prostorov (novih galerijskih prostorov, nove 'Linhartove' dvorane itd.), ker ti že obstajajo bodisi na Metelkovi bodisi kje drugje v mestu.

Sicer pa vidi ključni problem metelkovec v tem, da prevečkrat vztrajajo na razpolaganju posameznikov s prostori. Na drugi strani pa zameri mestnim oblastem, da za Metelkovo pomanjkljivo skrbijo. Številne težave v zvezi z Metelkovo lahko torej po Hrenovem mnenju razlagamo s privatizacijo prostorov na eni in premajhno skrbjo za javni interes na drugi strani. Vseeno pa je prepričan, da se Metelkovi obetajo boljše časi.

In kaj mislim o vse tem sam, obiskovalec neinstitucionalnih kulturnih prireditev? Kako gledam na odnos med metelkovi in mestnimi oblastmi? Rad bi verjel, da stoji za programom, ki ga opisuje Roman Lautar, volja mestnih odločevalcev. Strinjam se z Markom Hrenom, ko pravi, da je odnos mestnih oblasti do Metelkove pomanjkljiv. Glede na dosedanje dolgoletno izkušnjo, ko gre za kulturno politiko do sodobne ustvarjalnosti, pa bi sku-

ški konstrukt o estetski superiornosti elite umetnosti. Pravzaprav na podoben trilih temeljih kot neki drug romantični ideološki konstrukt, ki je uravnaval naša vsakdana življenja v polpretekli zgodovini. V mislih imam seveda marksizem, ki je temeljil na delovni teoriji vrednosti, brez katere bi težko utemeljili teorijo eksploatacije, brez te pa ne bi bilo vedroslojstne teorije revolucije. To je bil ideološki temelj preganjanja drugače mislečih v sprva totalitarnih in kasneje avtoritarnih socialističnih režimih.

Na pudoben način je romantična ideologija modernizma proizvedla mit o večni umetnosti zunaj prostora in časa, v katerem bivamo namreč smrtniki. Poglejmo, kako poskuša to drzno tezo argumentirati Georges Devereux. Najprej se vpraša, kako je mogoče, da starogrške tragedije še vedno navdušujejo sodobnega bralca, poslušalca in gledalca, čeprav je naše razumevanje stare grščine nepopolno, čeprav je naše vedenje o tem, kako so stari Grki čutili, fragmentarno in čeprav se je kulturni kontekst, v katerem so se tragedije odvijale, nepreklicno izgubil. Resnično, to zanima tudi mene - kako je vse to mogoče? Vendar pa osebno ne poznam nikogar, ki bi v prostem času prebral grške tragedije in se nad njimi navduševal. Nedvomno sicer obstajajo tudi tvrstni estetski potrošniki (na primer študenti književnosti, državni gledališčniki itd.), vendar pa lahko brez večje nevarnosti sklenemo, da predstavlja 2500 let kasneje izrazito manjšino. Ko kratka Devereux zapíše, da se sodobni človek navdušuje nad grškimi tragedijami, se nam zdi njegova trditve, blago rečeno, pretirana. Sodobni estetski potrošniki se navdušujejo nad marsičim, od hollywoodskih filmov in melhiških televizijskih nadaljevanj do britpop rock bendov, vendar uprizaritev Ajshila in družine ni med njimi. Seveda se tega prav dobro zaveda tudi sam Devereux, zato si zavaruje hrbet z dodatno trditvijo, da je navdušenje odprto le istim, ki hočejo 'globlje plati svoje duha odpreti in jih izpostaviti vplivu tega ustvarjanja'. Starogrške tragedije torej ne navdušujejo sodobnega bralca kar tako, ampak samo še izbrane sodobnega bralca. In kdo je to? Seveda gre za elito, ki je 'duhovno odprta', ki ima dostop do 'nezavednih vsebin' oziroma do 'večnih posebnostnih na-

Zakaj so

pretežno mlajše ustvarjalce. Prostor mora biti odprt za program, poudarja Lautar, ne pa za konkretne producente. Kako doseči, da bodo različni akterji - predstavniki ministrstva za kulturo, ministrstva za šolstvo in mestnih oblasti - delovali usklajeno? Po Lautarjevem prepričanju morajo za začetek podpisati dokument o skupnem interesu na Metelkovi.

Poleg adaptacije ene od obstoječih stavb za potrebe mladinskega prenočišča in mestnih oblasti - delovati usklajeno? Po Lautarjevem prepričanju morajo za začetek podpisati dokument o skupnem interesu na Metelkovi.

Iz perspektive našega razmišljanja to pomeni, da je brezbržnost do neodvisne sodobne ustvarjalnosti tako rekoč vgrajena v sistem kulturne politike države. Če bi bila brezbržnost predvsem posledica voluntarizma konkretnih odločevalcev, ne bi predstavljala večjega problema. Spremembe na oblasti bi namreč privedle tudi do sprememb v kulturni politiki. Problem pa je veliko večji, ker so se diskriminatorne razmere v kulturi tako rekoč naturalizirale, ker v večini, tako med odločevalci kot v širši javnosti, delujejo samoumevno, 'naravno'. V dolgih letih socializacije, od šole, kritike, estetike do kulturne politike je večina ponotranjila predstavo o tem, kaj je prava umetnost, kaj pa zgolj simptom časa in prostora, v katerem živimo. Družbeno generirane vrednote, nastale v romantiki, so se postopno 'naturalizirale'. 'Naravno' je, da daje država na leto za eno državno gledališko ustanovo toliko denarja kot za celotno filmsko produkcijo v državi. 'Naravno' je, da se Slovenska filharmonija prenavlja iz denarja davkoplačevalcev, medtem ko predstavlja za center sodobnih umetnosti v Kinu Šiška edino upanje interes zasebnih investitorjev. 'Naravno' je, da za nanizanke in nadaljevanke na televiziji ni dovolj denarja, za dve operi z baletom pa vedno. 'Naravno' je, da se v Ljubljani najdejo sredstva za tri filharmonične orkestre, izgubijo pa se za rock benke. Naravno je...

Vse to nima seveda prav ničesar opraviti z naravo. Šele v zgodnji moderni dobi se je ideološko konstituirala estetska ustvarjalnost, ki naj bi bila večna, zunajčasovna in zunajprostorska, tako imenovana elina oziroma visoka umetnost. To kar je pri vsej stvari najbolj smiselno, je, da kako trhliti temeljih pojava ideolo-

vendar pa na zahodu, kamor nas sicer načelno vleče, po pravilu ne več tako ekstremno. Slovenska kulturna politika na eni strani izrazito favorizira ustvarjalce v institucijah, vse tiste, ki jim je umetnost služba. Na drugi strani pa izrazito favorizira še muzejske oblike ustvarjalnosti, kot so na primer gledališče, filharmonija, opera z baletom ali likovno ustvarjanje, skratka estetske medije iz bolj ali manj oddaljene preteklosti. Distanca do vzvodov kulturne politike je skratka odvisna od teh dveh dejavnikov. Najbližje državi so institucionalni zgodovinski ustvarjalci (denimo državni gledališčeniki), stopnjo niže so neodvisni zgodovinski ustvarjalci (denimo likovniki), najnižje pa neodvisni sodobni ustvarjalci (denimo rock-kerji).

Umetnost, ki je brezbržnost do neodvisne sodobne ustvarjalnosti tako rekoč vgrajena v sistem kulturne politike države. Če bi bila brezbržnost predvsem posledica voluntarizma konkretnih odločevalcev, ne bi predstavljala večjega problema. Spremembe na oblasti bi namreč privedle tudi do sprememb v kulturni politiki. Problem pa je veliko večji, ker so se diskriminatorne razmere v kulturi tako rekoč naturalizirale, ker v večini, tako med odločevalci kot v širši javnosti, delujejo samoumevno, 'naravno'. V dolgih letih socializacije, od šole, kritike, estetike do kulturne politike je večina ponotranjila predstavo o tem, kaj je prava umetnost, kaj pa zgolj simptom časa in prostora, v katerem živimo. Družbeno generirane vrednote, nastale v romantiki, so se postopno 'naturalizirale'. 'Naravno' je, da daje država na leto za eno državno gledališko ustanovo toliko denarja kot za celotno filmsko produkcijo v državi. 'Naravno' je, da se Slovenska filharmonija prenavlja iz denarja davkoplačevalcev, medtem ko predstavlja za center sodobnih umetnosti v Kinu Šiška edino upanje interes zasebnih investitorjev. 'Naravno' je, da za nanizanke in nadaljevanke na televiziji ni dovolj denarja, za dve operi z baletom pa vedno. 'Naravno' je, da se v Ljubljani najdejo sredstva za tri filharmonične orkestre, izgubijo pa se za rock benke. Naravno je...

Vse to nima seveda prav ničesar opraviti z naravo. Šele v zgodnji moderni dobi se je ideološko konstituirala estetska ustvarjalnost, ki naj bi bila večna, zunajčasovna in zunajprostorska, tako imenovana elina oziroma visoka umetnost. To kar je pri vsej stvari najbolj smiselno, je, da kako trhliti temeljih pojava ideolo-

katerikoli resnične umetnine, tudi do stagografske tragedije. Tako Ajshila kot vsakega kasnejšega avtentičnega umetnika je namreč mučil Ojdpid in če ga hočemo resnično doumeiti, se moramo priključiti na to valovno dolžino. Zdjaj nam je jasno, kako Devereux odgovori na vprašanje o večni umetnosti. Obstajajo, pravi, univerzalne oblike nezavedne duševnosti človeka, ki so identične v vseh človeških skupnostih. Njihovo vsebino je odkril Sigmund Freud in veljavna je enkrat za vselej. Vendar pa je težava Freudovega odkritja v tem, da se je zgodilo v zelo konkretnem času (prehod v 20. stoletje) in prostoru (Srednja Evropa), ki sta vplivala na njegovo razmišljanje. Zato ne preseneča, da sodobna psiheologija njegove teorije (o nezavednih, potlačeni travmatičnih splošnih izkušnjah zgodnjega otroštva) ne jemlje več resno. Devereux skratka zida na zelo trhlji podlagi, še posebej za nekoga, ki polaga temelje večnosti.

Pri tem pa moramo upoštevati, da ta Devereuxova teorija nehoti definira tudi estetsko ustvarjanje, ki ni večno. Ko duhovno odprta oseba pride v stik s popularno kulturo, v njej ne trči ob jedro iz Ojdpipovega kompleksa in se duhovno obogati, ampak zgolj na aktualistično praznino, ki jo lahko zadovoljuje le na kratki rok. To pomeni, da popularna kultura zadovoljuje le duhovno nesproščene osebe, da je zgolj navidezna umetnost in da kot takšna posledično ne zasluži tudi podpore državne kulturne politike.

Zdi se mi, da smo v Sloveniji še daleč od tega, da bi presegli 'veliki razkol' med elitno in popularno ustvarjalnostjo sodobnih družb. Predstavniki slovenska kulturne politike se še vedno posevem neproblematizirano postavljajo v položaj vzvišenih arštrvov tega, kaj je prava umetnost in kaj zgolj simptom dobe. Ni naključje, da se je na področju kulturne politike po tranziciji iz socializma tako malo spremenilo. Še vedno imamo kulturno politiko, ki favorizira eno samo ustvarjalnost, namesto da bi spodbujala estetsko pluralnost. Na področju kulture skratka še vedno spodbujamo razvoj 'težke industrije'. Trditev, da bi moral bitiokus ločen od države, zveni pri nas še vedno ddaško, če že ne bogokletno. Zato se bojim, da se tudi v naslednjih dvanajstih letih ne na Metelkovi ne v drugih prostorih neodvisne sodobne kulture ne bo zgodilo nič pretresljivega. Vseeno pa upam, da se motim in da me ne bo treba na oviritev MKC Šiška pripeljati na vozičku iz doma za upokojenje.

Kajno. Pravažprav gre za kronično pomanjkanje razumevanja politike, aka pomembno je, da ima sodstvo zagotovljena potrebna sredstva. Sodniki običajno rečemo, da se v tem pogledu nimamo ničesar bati, a tudi ničesar pričakovati od politikov. Politiki pa običajno menijo, da je na tem planetu preveč ljudi in preveč od njih je sodnikov. Proračunska podhranjenost sodstva, ki lahko resno ogrozi avtoriteto sodnega sistema, je letos še posebej aktualna, ker država prvič v desetletni zgodovini namerava sprejeti dvoletni proračun.

Primerjalne analize kažejo, da v državah članicah EU proračun sodstva v povprečju predstavlja od 1 do 3,5 % celotnega državnega proračuna, v vseh zveznih ameriških državah pa 2 %. Slovensko sodstvo z 1,7 % deležem v tem pogledu od povprečja ne odstopa. Iz navedenega izhajata zlasti dve ugotovitvi, in sicer, da je delež proračunskih sredstev za tretjo vejo oblasti v celotnem državnem proračunu običajno zelo majhen in da ta delež ni odvisen od velikosti države, števila prebivalcev in drugih demografskih, socialnih ali ekonomskih faktorjev (BDP, inflacija, recesija, nižji prihodki od načrtovanih itd.).

Politični akterji očitno tradicionalno namestajo večjo težo in pomen področjem, kot so šolstvo, zdravstvo, socialna varnost, promet in druga. Zakaj so politikom tole, bolnišnice ali ceste važnejše od sodnega sistema? Nobelov nagajeneec za ekonomijo Amartya Sen meni, da je temeljni razlog v tem, ker je bila dolgo časa prezrta soodvisnost ekonomskega, socialnega, političnega in predvsem tudi pravnega razvoja. Pravni razvoj je v novejši ekonomski in pravni teoriji obravnavan kot konstitutivni element vsakega razvoja, zato pravo ne more biti (več) obravnavano le kot sredstvo družbene regulacije, ampak je njen integralni del. Na to, da je urejen sodni sistem del temeljne družbene infrastrukture, je slovenske poslanice lani spomnili tudi sodnik ameriškega zveznega vrhovnega sodišča Anthony M. Kennedy, ko je v državnem zboru utemeljeval pomembnost proračunskega financiranja sodstva. Tako kot ni mogoče trditi, da se družba dobro razvija, če so ljudje lačni, tudi ni mogoče trditi, da se dobro razvija, če so izpostavljeni počasnemu sojenju. Rуска formula, po kateri naj se gospodarstvo razvija, demokracija pa naj počaka, se očitno ni obnesla. Zaradi spoznanja o

METELKOVA MESTO

ZA NAJLEPŠI GETO NA SVETU

METELKOVA MESTO JE POSEBNOST – KOT NEKAK JUDOVSKI GETO STOJI, ŽIVI IN ŽE OSMO LETO DELUJE NA OBROBJU LJUBLJANSKEGA CENTRA. ŠTEVILNIM ODVEČ, ZA MARSIKO-GA NEPOGREŠLJIV KULTURNO-SOCIALNO-POLITIČNI CENTER. 'MESTO' MU PRAVIMO ZATO, KER SMO PREPRIČANI, DA JE LJUBLJANA OKOLI NJEGA VEDNO BOLJ 'PREDMESTNA': ZASPANA, LEŽERNA, POČASNA, ZAČASNA; BREZ TISTEGA, KAR MESTO DELA MESTNO. NIKAR ZDAJ TEGA MEŠATI Z 'MEŠČANSKIM'; SAJ MEŠČANSTVO ZADEVA SAMOPAŠEN SLOJ ZAVEROVANIH V SVOJ EDINI, TRADICIONALEN PRAV.

MILHA ZADNIKAR FOTOGRAFIJE: DANIEL NOVAKOVIČ

PO KONČANEM ŠOLANJU SE OBRTNICE IN OBRTRNIKI, KI TAKO HOČEJO, ODPRAVIJO ZA VSAJ DVE LETI IN EN DAN PO SVETU. V TEM ČASU SE SVOJEMU PREBIVALIŠČU NE SMEJO PRIBLIŽATI ZA VEČ KO 50 KM. NE SMEJO UPORABLJATI OSEBNIH ALI JAVNIH PREVOZNIH SREDSTEV.

nitve. Rodila se je Menza pri koritu, prijetno velik klub za čudne muzike na poskok in za družabljene veselo-pametnih ljudi. V času, ko se je klub Gromka izstrelil v veselje z vsakodnevnim programsko-kulinarično-družabno ponudbo, je pomenil sosednji klub pravo osvetežev – gonilo, spodbudo za oboje v raznoškem, a tovariškem sožitju. Distinkcija oplaja, pluralistične težnje ubijajo. Le kaj hočem reči s tem? Udejanjanje zamisli, po kateri bi lahko z nedavno umetno občinsko direktivo na severnem delu Metelkove sobivale tako umetnostne akademije kakor *underground* scena, je pogubno za oboje. Tako pač ne gre. S hitro akcijo 'podobno različni', z odprtimi kartami na mizi, enaki med enakimi, brez hierarbij, z upoštevanjem distinkcij, tako pa vedno, rade volje. Nič čudnega, da so Gromka-Mreža-DZAC zdaj tisti, ki materializirajo najlepše sanje. Če te je pot na Metelkovo zanesla še pred 20. avgustom, si lahko zaznal izjemno ožračje – največjo, kar mednarodno prostovoljno delovno akcijo v kratki (?) zgoslovini. Prvič se je na veliko urejala zunanjsčina, gonilo pa je bil velik nemški rokodelski kolektiv **Axt und Kelle** (=sekira in zidarska žlica). Ni naključje, da je nemško-metelkowska vrneta tako velika prav v času, ko se 'zgovaj' v 'neznancem' urbanistično-investicijsko-političnem lobiju kroji usoda lokacije. Zgodba se z metelkowske strani dopolnjuje po konstruktivnem gverilskem načelu 'hudi časi – vedro čelo': ima svoj lokalni povod in širši vzrok. Kakor je bilo zaslediti v večinskih medijih, je množična psihoza Metelkovo mesto ves čas povezovala z narkomanijo. Tudi od doma je celo svobodnjaško vzgajana mladina prinášala v prostore enoznačne izjave o omamnem gozdu, iz katerega ni vrnitve, to pa je bilo znamenje moralne panike. Oddaljeni medijski pogled je vztrajno projiciral dejstvo, da je v bližini metadonski terapevtski center, in to

deduciral v splošno narkomanijo. Škoda je neprecenljiva, stigma ostaja. Pred tri črti leta pa je dejansko udarilo v središče družabne sčere in se zdelo kot Gnil medijski plod? Podtaknjeno zlo? Policijsko-oblastna zarota? Občutljivo jedro, ki iz dneva v dan, iz noči v jutro skrbi za to, da se imamo dobro, pozivno, lepo, se je soočilo s tujkom. O tem je težko govoriti in pisati, saj naj bi bila naloga socialno-kulturnih centrov, da ne izključujejo nikogar, toda šlo je čez roba, ni bilo dialoga, razumevanja, bilo je moteče. Na rob samega Trga brez zgodovinskega spomina, kjer je osir volje do življenja, so se naselili obup, grožnja, smrt. Kaj storiti? Policia ni reagirala, kadar je kdo javil registrsko številko 'dilerja', od Mestne občine plačana varnostna služba se je zdeli prej ko ne povezana s skupino, ki ji z vso socialnoško resnostjo ne gre reči drugače kot 'narko-klošarska paraskupnost'. Njeni pripadniki so motili klubsko življenje in kalili podobo prostora. Živci so se parali, za osnovno dejavnost je zmanjkovalo energije. Ni bilo druge kot vzeti stvar v svoje roke – ena čistilna akcija, poskusi pogovorov, ignoranca, nasilje, druga čistilna akcija, povzdignjeni glasovi, vztrajno opozarjanje, provokacije in – graditev zidu, kjer so se zbirali. 'Narko-klošarska paraskupnost' se je preselila, a le 50 metrov proč. Zdi pa jih na Metelkovo sploh ni več. Kako se je to posrečilo, to pa je že povezano s širšim vzrokom, s priljubljeno rokodelske skupine. Pregnela jih je finalna 'čistilna akcija', ki jo je organizirala kolegica Irena Duša, intenzivnost, gibanje in nameščanje objektov 'narko-klošarski paraskupnosti' dobesedno znešajo glavo. Učinek je bil neverjeten, domala čaroben. Že dan zatem so se dopoldan po Metelkovi sprehajale namice z vozčki.

Letos pozimi so Axt und Kelle na svojem rednem srečanju, ki je bilo na gradu Rieneck blizu mesta Würzburg, izbirali kraj za svoje delovno polje – zima je za vrednotenje, kovanje načrtov in spoznavanje, polje pa za talore, ki morajo ustrežati pogodu, da so vsa opravljena dela v javno korist, da imajo širši družbeni pomen in podpirajo kozmopolitsko, humanistično in ekološko naravo projektov. Sorodnik Andrej Moravčič je šel leta oborožen z znanjem nemščine, poznal je tako domače potrebe-vizije kakor tudi sam 'cel', kajti v zadnjih dveh letih je bilo v 'jetu Metelkova' že kar nekaj mladih obrtnikov v njihovi značilni črno-beli delovni opravi iz močnega sukna in s klobuki. Konkurenca za letošnje polje je bila precejšnja – dva nemška in po en italijanski in švicarski socialno-kulturni center. Metelkova je bila za Axt und Kelle najznamenitvejši, najproduktivnejši izziv, pa so delali že v bernski Reitschule, kopenhavnski Kristianiji in podobnih znamenitih 'alter zgodovinjankah'.

Je Axt und Kelle res cel? Ja in ne. Z ene strani črpa ponosno 800-letno srednjeevropsko tradicijo, kako se z združevanjem in ljubosumnimi skrivanjem, da obvladaš ročne veščine in materiale, izogniti ferdalni in drugi gospodi, z druge strani pa ga nikakor ne more-

mo pomeniti z na videz soseshimi, a veliko bolj za
petimi pripadniki. Nekatim del nemške zgodovine
pozna tudi fanovske oblike društne, ki so rade volje
poslušale nazivni in še danes mednarodno ne
sprejeto deklet Ast und Kelle brez pomena obsega
tudi v Metelkovi mestu jih je bila več kot tretina svo-
jemu članstvu pa na splošno pripadajo sicer levicar-
ski aktivnosti. Te jih motivirajo za prostovoljni
provizorijski zagon, ki se odpira s hollywoodskimi
plino kot pogojem svobode, vsilno ob gradnji pa je
navadnost otročim Mizarske, tesarske, krovske, kle-
sarske in zlatarske ekipe delajo kot za stavo sestanka
jejo, se organizirajo in zabavajo in se nemalo
pripadajo za pogovor o svoji stvari. To stvar
pravi zapravljiva veliki domovini, zaprosi se opraviča
v posebno mesto in ma prevzema delo delo. Delo delo
bolje spoznamo ta pravila, vsilimo sta bova me in delo
prej lajšajo kot pa ga omogoča.

Do končanem Solanju se oblatno in oblatno, ki tako
bošepo. Srejo poleg Nemce pšenajo se v Suci. Avstrij
in nekaj obnemskih kralji na Durskem, vspravlja za
vsakih let in en dan pesem. V temo, saj se skupaj
predvaličta ne smemo pobjudati za svojo kraljo
metrov. Ne smemo upoštevati osebnih ali javnih pre-
voznih sredstev, premikajo se lahko zgodi pešali z av-
tostopom. V bistvu v tem času ne smemo upoštevati
svojega lastnega denarja, prihajajo pa se z delom, ki
je lahko poplačamo le v naravi s spom. Imamo papirni
lako spoznajo svet in domovino, izvalična kulturni
krajcine posebnosti, predvsem pa jim romane
ponemir velike šole za življenje. Zložene so delo mladi,
di, svetlega pa jim starejši kolegi, medtem že mnogo.
Dvakrat na leto se zberejo vsi aktivni in pravim člani
simpatizerji in tisti, ki bi se zadrževali ob proizvodnji.

Na Metelkovi se se bolj sprejemlje funkcionerji, saj
opaziti se mnogi dela in obsejajo. Razpore, turistični
met, dolgoletno domovanje. Sestava, edina zasebna za
vseh hotel brez nje spremenila s "Hotel" resda brez
televizije, toda s pihami. Krajnska imenja s
klopa, z muzami in drugimi prostornimi objekti. Se-
delo pomenja nove predloge in organizirane soseske, ki se
pripadajo zavoljo hitra, ki nikoli ne presede tistega s
Treten a' Hajlands Park bo zgledele. Oronka,
vzemimo, se je poleg rimskega atinja za življenje

metelkovskega sindroma in obsejati zanje pridržani
državljani in državljani, vsakdelna impenzantno napo-
delkivo nadstrešek. Pol Menze je razdeljena na pol
po vertikali. Gradnja se se medelate. *Nečistota*
fontane. Samalot se je zlovoje. Zanimaj obsejval
moč bi bila vselita vselita barbarska provizija.
Delovne soseske. Kralje, ki jih obsejajo po kuhinjo pa vsa
ki postojna namo. Projekt je bil splošno z petih žil, s
projekti manj kot načrtovanemu 5000000 tolarji.
Organizirano in postavljen z Metelkove, ki so se v
tem procesu neli splošno so zagotovili vse postrežbo.
Isto zplamo biva me. Imamo pijačo, zavarovanje, lekni
mestno me, vse materialne in vsa vselita. Mečim ulane
vsim tistim, ki na Metelkovi niso videli nikoga
splošnega in le slabo izkušeni prostor. Mesta
obsejati se vedno gozdi z mislenim, ne da bi splošno vglja
na mizo kakšno kraljo. Zdal vidi, kako psemim
strukturo je močti in vti namupneše. Nas se zadije je
to tudi strukturo za vsa z Metelkove, ki smo opazovali,
s kakšno ljubeznijo je moglo delati. Zdal smo spet
sami. Začenja se veliki finale boja za Metelkovo mesto.
Priljubno se nam, ne bo vam žal! ■

PROJEKT JE BIL
SPELJAN IZ
PETNIH ŽIL, S
PRECEJ MANJ KOT
NAČRTOVANIMI
5 000 000 TOLARJI
ORGANIZATORJI IN
PROSTOVOLJCI Z
METELKOVE SO
ZAGOTOVILI VSE
POTREBNO -
BREZPLAČNO
BIVANJE, HRANO,
PIJAČO,
ZAVAROVANJE,
DOKUMENTACIJO,
VSE MATERIALE IN
VSA ORODJA.

Za velkokorajšno pomoč na Metelkovo mesto zahvaljujemo:

DRUŠTVO INVEŠTICAR
bežigrad

DOL d.o.o.

Orysal
Mestna, projektirajo in se bjejo

IN-CO
INVEST

CEP
gradbeno podjetje Grosuplje

MINERAL d.o.o.
DOLBE ZA PREDNOSKI
PRELIMNOSTI IN KVALITETI
ORGANIZACIJSKA ENOTA

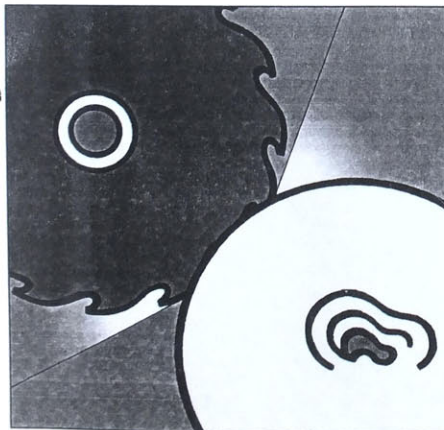
MTI

Strateška cirkularka

Metelkova vs. MOL

Bertolt Brecht je nekoč popravil znanca, ki je bleknil: "Nič čudnega, da jo razglašajo za dobro igralko, ko pa je tako lepa." Takole mu je odvrnil BB: "Motiš se - ona je zato lepa, ker je dobra igralka." Vesele je nad prav podobno dialektiko nas zadnje čase navdaja tudi v AKC Metelkova mesto: Ni več razloga, da bi kdo poudarjal, kako je tankaj tako in tako, ker je njegov ego storil to in še to, ni pa tudi razloga za spanje na lovorikah. Mahoma se je zoblikovala populacija, ki brez odvečnih besed zahaja na Metelkovo iz čistega erotičnega užitka, ker je tam tako lepo, in je zraven kritična, komunikativna in kolektivna. Še poslednji hierarhik Marko Hren, znamenit po tem, da že dvanajst let živi in dela z Metelkovo kot fantomskim scenarijem, ki je spisan zgolj v njegovi glavi, je v četrtek, dvajsetega zaključil svoj projekt "prevenicije in varovanja" - jako pomembno, ko smo komajda pri temeljnih rečeh, pa vendarle kar sami poskrbeli tudi za varnost - obesil v luft še en dimnik in si na magistratu postavil doprni kip. Kaj je kot sogovornik in partner poel pri tem projektu pariški center La Villette - zgled za sinekuro, nasilne pluralizme, namišljeno odprtost in drugo državotvorno navlako - je poleg Hrena jasno zgolj Mestni občini Ljubljana (MOL). Kakšen korak bo usodna naveza Hren-MOL storila zdaj, ni več tako pomembno, skristaliziralo se je nekaj novega: MOL, ki je Hrenu pomagala zorganizirati finalno konferenco v velikem protokolarnem slogu, resda spet ni položila na mizo nobenih kart, češ kam se bo pomikala, kaj bo financirala, kaj ignorirala in kaj rušila, a je v nekem momentu opustila besednjak "lastnice" Metelkove in spregovorila o "partnerju" na Metelkovi. Saj si ni delati iluzij: Zakonska, partnerska razmerja problem lastnine šele zapletejo do obisti, a po navadi samo za tiste brez poprejšnje pogodbe. Takšnih pa je na Metelkovi kar nekaj. Če ste zdajle v piscu naklonjenem ritmu, ste že ugani

li, da so brez pogodbe prav tačas najaktivnejši deli Metelkove, torej prostori in delujoči na Trgu brez zgodovinskega spomina in okrog njega.

Strategija je zdaj ena sama, obsega pa več taktičnih faz: zenačujejo se interni statusi (tako "pogodbeni" kakor "ilegalni" in "državni" smo vsi legitimni in enakopravni, kar zadeva upravljanje z javno infrastrukturo na področju kulture in njeno uporabo); nadalje izumijamo komunikacijski model - suvereno in brezkompromisno ga bomo predočili MOL; v naslednjem koraku pa dosegamo za Metelkovo še poseben status nazven. Nikakor namreč ne smemo pristati na tezo o "nedostopni" Metelkovi, zid se ves čas gradi predvsem od zunaj. Metelkova je posem dostopna - privedi-tive javne, v glavnem pestre, brezplačne ali sila poceni. Digresija: Med 21 referenti, referentkami je na temo Metelkove med zaključkom Hrenovega projekta govoril le eden, ki ima neposreden stik z metelkovsko realnostjo na njenem severnem, "problematičnem" delu. Na koncu, po debati ga je ogovoril novi francoski kulturni ataše, očiten langovec (tako kulturne, da dobro razume predvsem socialo in ne flanca o sami kulturi!), in si zaželel čimprej ogledati, kaj je za zidom. Konec digresije. Metelkova ne sme pristati niti na FDVjevske delitev kultur, na enačenje subkulture z mladinsko, niti ne na oblastno (po vsej verjetnosti prav tako FDVjevska) zapoved, po kateri bi morale biti kulturne sfere pretočne, odprte in trepljajoče se. Ni res, ponavljamo že stotič: Pluralističnost ubija, distinkcija je isto pravo - bolj ko se izrazijo razlike, produktivnejše je stanje, zanimivejši, zretejši, bolj pripravljeni so tisti, ki si "držnejo" prestopiti mejo. Distinkcija sovrazi zgolj in samo, kdor si ne želi produkcije, kreacije, kar je s svojimi poudarki očitno dokazal tudi MOL. Tipičen zgled s konference: "No, saj vidite, da po novem med oblastjo in alternativno ni nobene bistvene razlike, prav lepo se lahko pogovorimo o isemi!" Halo, mar ni razlika objekta že v sami izjavi? Kaj so študirali ti ljudje? Stresajo floukule in traparije, potem pa se hudujejo, da se alternativa norčuje iz njih, beži preč, razlike pa nočejo razumeti. Demokracija rada naplavlja čudake - radi bi, da bi bilo vse za vse, do-stopno, povsod isto in dolgočasno. Metelkova ne sme biti agora za nobeno ceno, arkana je naš projekt, ne vsakomur vidno in ne prepocen razvidno polje udejstvovanj. Ne mislimo več metati svinjam biserov.

Kolega Rastko Močnik se je v MZiNu št. 30-3 (1994) povprašal, glede Metelkove, "kako najti oblike upravljanja, ki bodo spoštovala oblike (...) produkcij in bodo ohranile vrednosti (...) samoorganizacije, a bodo hkrati tudi uspešne v sistemu, ki ga obvladujeta naci-kultura in njen privesek komerciala?" Po novem moramo dodati še oviro, ki jo postavlja splošno pomanjkanje političnega diskurza: Vsakdanje je postalo nekakšno sklicevanje na "stroko", če smo zelo natančni, poleg kapitala pri nas obstaja samo še "stroka" - vednost je torej na vseh nivojih krepko nadomestila nadinteresno odločanje in druge pobude za boljše življenje vobče. V de-želi takšnih cincajev se kaj lahko pripeti, da bo vsevedna "stroka" kar na lepem dokapitalizirala dejanje desnih jakobinistov, ki so septembra 1993 začeli rušiti stavbo Hlev, danes sublimirano podobo samega rušil-nega procesa - z njo torej tudi Metelkovo. In ne pozabimo, da je "stroka" marsikdo: policija, arhitekti, gradbeno-investicijski lobi, univerza, poli-tika, kultura, celo država. Saj res, a kdo kje zadnje čase vidi državo? Da-nes, ko že vemo, da nihče ni sposoben zbrati denarja za gradnjo bodisi ene same umetniške akademije, kamoli več njih, nas na Metelkovi torej čaka precej drugega dela. Utrditi se bomo morali za novo bitko proti novi MOLovi investicijski ideji, ustanoviti pahlačo kreativnih akademij, odpreti rezervat preostanka človeške vrste, oblikovati irono, varovati svoj simbolen kapital in še skrbeti za rekonstrukcijo političnega diskur-za. Full time job, skratka. Slednje je razpis za delo, da ne bo pomote! ■

Brazilski bienale na temo ikonografija metropol

Metelkova v Sao Paulu

Slovenski umetniki so se saopaulskega bienala v Braziliji udeleževali že od leta 1953
Marca »pelje« Aleksander Bassin na bienale ustvarjalce z Metelkove

V megapolisu Sao Paulo v Braziliji bodo marca letos spet pripravili bienale sodčne umetnosti, tokrat petindvajsetega, saj so tistega leta 2000 izpustili. Slovenski ustvarjalci so bili pogosti gosti prireditve, prejeli so tudi nagrade. Letošnji selektor slovenskih udeležencev je Aleksander Bassin, direktor Mestne galerije Ljubljana, na bienalu pa bo s tematiskim naslovom Ikonografija metropol predstavil kulturno-sociološki fenomen Metelkove mesto. Selektorica avstrijskega nacionalnega paviljona je tokrat direktorica Moderne galerije Ljubljana Zdenka Badovinac, ki predstavlja umetnika Georga P. Thomanna.

Tako kot številne tovrstne institucije z dolgo tradicijo (prvi bienale so pripravili leta 1951, da bi na drugem koncu sveta vzpostavili podobno prireditve, kot je bil beneški bienale) in mednarodnih razstavnih in saopaulski bienale doživeli precej vzponov in padcev. Ko so ga odprli, je le malo Brazilcev in drugih verjelo, da se bo »prijel«. Leta 1969 je bilo, na primer, povabljenih 82 držav, med njimi tudi Jugoslavija (takrat je od Slovencev sodeloval Drago Tršar). Zanimivo je, da so že tedaj iskali povezave med znanostjo in umetnostjo, saj so pripravili tu-

va, posvečena nacionalnim selekcijam, izbrani temi (tokrat Ikonografija metropol, v okviru katere je umetnike enajstih svetovnih metropol izbiralo prav toliko kustosov), osebnim razstavam in domačim (brazilskim) razstavjalcem. Tako sta se leta 1996 bienala udeležili dve slovenski umetnici, vendar v različnih sekcijah. Lilijana Štepančič je za nacionalni paviljon izbrala Petro Varl Simončič, Katalin Néray pa je v okviru predstavitve jugovzhodne evropske produkcije izbrala Marjetico Potrč. Generalni sekretar prireditve je Alfons Hug, ki je koordiniral raz-

nju v izobraževanju in kulturi med vlado R Slovenije in vlado mehiških držav, na podlagi informacij veleposlanika stalne misije RS pri OZN o želji sekretarja g. Alfonza Huga in, seveda, tudi zaradi Bassinovega interesa).

Kako opozoriti nase v množici ustvarjalcev

»Alfonsa Huga, Švicarja po rodu, sem srečal na otvoritvi beneškega bienala, kjer sem ga seznanil s fenomenom Metelkove,« je povedal Bassin. »Čeprav je večina kustosov izbirala po enega avtorja, sem ga le prepričal, da gre za vredno

starih zaporov na Metelkovi (1886-1991) v mladinsko prenočišče, živo galerijo in muzej.

»Pri selekciji sem se držal demokratičnih principov, saj sem izbiro skorajda popolnoma prepustil ustvarjalcem. Oblikovali smo ožjo komisijo, ki je soočevala o tem, kdo se bo razstave udeležil in kdo ne. Razstavljenih bo okoli 30 eksponatov, večinoma (po formi) 'klasičnih', torej kipi, slike in fotografije. Na koncu smo oblikovali dovolj kakovosten izbor, podoben razstavljeni produkciji v Galerji Alcatraz. Predstavili se bodo Vladimir Leben, Mitja Ficko, Marko Kovačič, Gregor Lorenci, Mojca Ogrizek, skupina Strip core, Rok Sieberer, Martina Kikelj, Silvo Metelko, Matej Bizovičar, Ilija Terrah, Borut Korošec, Avguštin Boštjan, Goran Medjugorac, skupina Sestava, Boštjan Novak, Karmen Jazbec, Luka in Boštjan Drino-

starih zaporov na Metelkovi (1886-1991) v mladinsko prenočišče, živo galerijo in muzej. »Na bienale bomo poslali skrinjo z maketo, v kateri bomo s posameznimi deli in izbranimi eksponati ponazorili celovito delo v razvoju (work in progress), ki poteka na mestu samem. Poleg osnovnega koncepta bodo predstavljeni tudi ustvarjalci, ki so v procesu že sodelovali (80 ustvarjalcev). Gre za povezovanje doslej prevečkrat ločenih področij slikarstva, kiparstva, umetnostne zgodovine in arhitekture z najzgodnejšimi spoznanji umetnostnih in znanstvenih iskanj. Izkušnja na meji med odprtostjo in zaprtostjo lahko vstopi v kateri koli prostor sodobnega sveta. Predstavljene dejavnosti se bodo v umetniškem, socialnem in ekološkem vidiku navezale na razmerja konkretnega prostora.«

Mesto v mestu

Marko Kovačič meni, da nam predstavitve na tovrstnih manifestacijah odpirajo vrata v svet, zato je prav, da smo navzoči. »Nisem sodeloval v ožji skupini metelkovcev, vendar smo že kmalu dosegli konsenz, da se predstavimo vsi metelkovci, ki imamo tam ateljeje, s po enim delom galerijskega formata,« je povedal. »Z velikimi jumbo fotografijami prizorišča Metelkove pa bomo predstavili strukturo našega delovanja v mestni mreži, mesto v mestu. Sam bom sodeloval s kolačem, pri njegovi izdelavi pa sem upošteval koncept

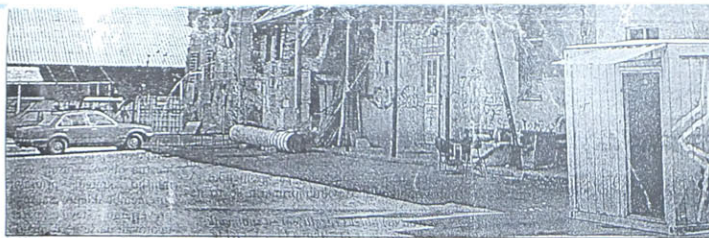

Foto Bial Samac

Metelkova mesto – Stavba Metelkove, v kateri sta Galerija Alcatraz in bife Pri koritu, v ozadju Teater Grojki.

stavu v celoti, seveda ob pomoči več kot 60 kustosov za nacionalne paviljone.

Ministrstvo za kulturo je prejelo obvestilo, o vabilu na bienalé od znanjega ministra in o tem obvestilo Moderno galerijo, Mestno galerijo Ljubljana, Mednarodni grafični in likovni center ter Jakopičovo galerijo. Prejeli so le predlog Aleksandra Bassina, ki se je za predstavitev fenomena Metelkova mesto odločil predvsem zaradi ustreznosti teme, bila in tudi zato, ker je ta fenomen že predstavljal v okviru srečanj AICA (mednarodne zveze likovnih kritikov). Tako je ministrica za kulturo Andreja Rihter junija lani za kuratorja Slovenije, na 25. bienalu v Sao Paulu imenovala Aleksandra Bassina (v skladu z veljavnim sporazumom o sodelovanju).

Ena od preloženih letnic je bila tudi 1975, ko je bil bienale tik pred ukinitivjo; češ da prihodnje ni nič več zanimiva, da obratno hrbet brazilskim umetnikom in da je izgubila avantgardni značaj. Skratka, da je bienale prva ustanova: Leto 1979 so vojenski zapisali, spisek kar 2000 razstavljenih del, gni, izrazilo najnovejšega umetniškega dopajanja po svetu. Tistega leta tudi niso podelili nagrad.

Leta 1994 je na 22. bienalu sodelovalo 612 umetnikov iz 70 držav z več kot tri usode deli, med njimi tudi Lujo Vodopivec, ki ga je za predstavitev izbral Aleksander Bassin. Zadržaj bienali so potekali v slovenski paviljonskem sklopu arhitekta Niemayerja (zgrajenem leta 1951), kjer bodo pripravili tudi letošnjega. Bienale je običajno razdeljen na tematske sklope, med katerimi se razata

predstavitev, saj je projekt urbanega umetnostnega centra s številnimi delujočimi umetniki in drugimi socialnimi skupinami zelo primeren 'umetniški projekt', vreden umestitve na letošnji tematski bienale. Slovenski paviljon bo na 150 kvadratnih metnih povezoval štiri sobe, ki jih bo ločeval hodnik. Na notranji strani bodo stene polepljene s fototapeto Metelkove; ena soba bo namenjena umetniškim eksponatom, druga dokumentaciji, tretja karticam (predstavitev posameznih ustvarjalcev na Metelkovi, tudi tistih, ki ne bodo sodelovali z umetniškimi objekti), četrta pa informacijam. »Pripravljamo tudi poseben otvoritveni dogodek, saj gre na tovrstnih prireditvah za predstavitev nepopisno velikega števila umetni-

Dokumentacije o slovenskih udeležencih (v okviru različnih selekcij) na mednarodnem bienalu v Sao Paulu vodi Moderna galerija: Prvi se je leta 1953 drugega bienala udeležil Lojze Spazal; štiri leta kasneje France Mihelič (odkupna nagrada za grafiko), leta 1959 sta sodelovala Stane Kregar in Riko Debenjak (nagrada za grafiko), leta 1963 Marij Pregelj, Marko Šuštaršič in Vladimir Makuc, dve leti pozneje Janez Bernik (nagrada za grafiko) in Gabrijel Stupica, leta 1969 Drago Tržar, nato Andrej Jemec, na 14. bienalu (1977) sta se predstavila Andrej Jemec in Slavko Thiec, na 16. Tugo Sudnik in OHO, leta 1983 na 17. bienalu pa Gabrijel Stupica. Vsi našteti so nastopili še v okviru nekdanje Jugoslavije, Lujo Vodopivec pa je leta 1994 že sodeloval (v Bassinovi selekciji) kot državljan Slovenije. Petra Vart Simončič in Marjetica Potrč sta se na bienalu predstavili leta 1996, Zlivo Marušič pa leta 1998.

vec, Uršula Toman, Tobias Purih, Urška Cigler, Damijan Kocijančič, Robert Ograjenšek in Emil Dobričević. Ena od sten bo zaobjela zasedbo Metelkove, ker se mi zdi ta zgodovinski dogodek zelo pomemben. To bo kolaž fotografij različnih avtorjev. Pri oblikovanju makete paviljona sta sodelovala fotograf Robert Ograjenšek in oblikovalka Barbara Predan.

Iz kartice s posameznimi biografijami bodo sestavili katalog, v katerem bo poleg Bassinovega predgovora objavljen še tekst Bratka Bibiča. Po Bassinovem mnenju je za Slovenijo pomembno, da se udeležuje tovrstnih prireditev, vendar – konkretno v Južni Ameriki – ne zaradi močnega izseljenskega zaledja, temveč tako, »da potrdimo našo umetniško prisotnost v Evropi in da s sabo 'prinesemo' tudi del Evrope«. Zato je razstavo koncipiral tako, kot bi jo za katero koli drugo evropsko ali svetovno umetniško prireditev.

Ziga Okorn, predstavnik skupine Sestava (slikar Ziga Okorn, kipar Jiri Kočica, umetnostna zgodovinarica Vesna Krmelj, arhitekti Janko Rožič, Ira Žoriko, Aleksander S. Ostan, Natasa Pavlin), nam je povedal, da bodo predstavili

»We are the World, we are the Children, Sirl's Smella like team-spirit, Sirl's «We are the World, we are the Children, Sirl's» Jedro instalacije bo predstavljali Thomana z avtoportretom sebe kot najvišje avstrijske gore, ta pa je povezovalni element štirih vasu/umetnikov.

Sosevema pa se bienala udeležuje tudi s kustosinjo Zdenko Budovinar, ki je bila izvožena za selektorico avstrijskega paviljona. Izbrala je umetnika Georga Paula Thomanna (leta 1945 rojen ustvarjalec, ki deluje na področju umetnosti, politike, gospodarstva, kulture, glasbe, identitete in utopije). Ta je v soglasju s selektorico izbral štiri avstrijske umetnike, ki se bodo predstavili v okviru projekta »Yes, Sir, I can network it out, Sirl's«.

Jelka Šušter Adamič